19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
ހިއުމަން ރައިޓްސް އެ ންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީ ގެ 33 ވަނަ ބައްދަލުވުން
9 އޮކްޓ ބަރު 2019
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެ (ކޮ މިޓީކުރ ކޮ ޓަރި)2
ފެށުނު ގަޑި: 14:10

}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީ ގެ މުޤައްރިރު؛ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖީ ހާން މަޙްމޫދު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
` އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 33 ވަނަތޯ މިއީ؟ 34 ދެއްތޯ؟
ހެނދުނު 33 ވަނަ ދެއްތޯ؟ އެތަން ރަނގަޅުކޮށްލާފައި އިނީމަ އަޅުގަނޑު، އޯކޭ. 33 ވަނަ ބައްދަލުވުން ކުރިއަށް މި
ދަނީ ޖިނާޢީ ޢަދުލުގެ ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންނަމަވެސް، މިވަގުތު އަޅުގަނޑަށް އެބައޮތް ދެ ސިޓީ ލިބިފަ.
ކޮމިޓީއަށް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅައިލާނަން. ފުރަތަމަ ސިޓީއަކީ އަމިއްލަ ފަރާތަކުން އަޙްމަދު ޖަމްޝީދު ދަފްތަރު ނަންބަރު
2009، ދރ. 1 ،2907 ވަނަ ފްލޯ ހ.ރަސްމާ ހުށަ ހަޅާފައިވާ މައްސަލަ އެއް. މި މައްސަލައަކީ އަޅުގަނޑަކީ އުމުރުން
3 އަހަރުގެ އައިރާ އަޙްމަދު ޖަމްޝީދު ދެން އައި.ޑީކާޑުގެ ބައްޕައެއް. އަ އިރާ އަޙްމަދު ޖަމްޝީދުގެ މަންމައަކީ ދެން
މަންމަގެ ނަން. އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅުގެ ހަޟާނާތު ހޯދުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު ވާނީ ފެމިލީ ކޯޓަށް 19 ސެޕްޓެމްބަރ
2019 ވަނަ، 2019 ގައި މައްސަލައެއް ހުށަހަޅާފައޭ. ދެން ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު ދެއްވާފައި އެބައޮތް. މިގޮތުން ފެމިލީ
ކޯޓުން ވަނީ ފެމިލީ ކޯޓު ގެ ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2234/FM-C/2019 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާ ނިމެންދެން އައިރާ
އަޙްމަދު ޖަމްޝީދު ގޮވައިގެން ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭ ރަށް ފުރުން، ފުރައިގެން ނުދިއުމަށް އައިޝަތު ޝީނީޒް، އެ
ކުއްޖާގެ މަންމަގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްފައޭ. ދެން އަމުރު ނަންބަރު ވެސް އެބައޮތް. ނުދިއުމަށް. މި އަމުރުގެ ކޮޕީއެއް
މި ސިޓީއާއެކު ހިމަނާފައިވާނެއެވެ. ދެން އަމުރުގެ ކޮޕީ ވެސް އެބައޮތް. ނަމަވެސް ކުއްޖާގެ މަންމަ 1 އޮކްޓޯބަރ
2019ގައި އަޅުގަނޑު ދަރިފުޅު ގޮވައިގެން އިނގިރޭސި ވިލާތަށް އަޅުގަނޑު ކައިރީ ނުބުނެ އަދި އިސްވެ
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރާ ޚިލާފަށް ފުރައިގެން ގޮސްފައިވޭ. އައިޝަތު ޝީނީޒް މޫސާ އައިރާ އަޙްމަދު ޖަމްޝީދު
ގޮވައިގެން ފުރައިގެން ގޮސްފައިވަނީ ފެމިލީ ކޯޓުން މި ފަރާތަށް ފުރުން މަނާކޮށް މޯލްޑިވްސް އިމިގްރޭޝަން ގެ
މައްޗަށް އަމުރުކޮށްފައި ވަނިކޮށެވެ. މި މައްސަލަވަނީ މޯލްޑިވްސް އިމިގްރޭޝަން، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސަސް،
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ ފެމިލީ އެންޑް ސޯޝަލް ސަރވިސަސް، ފޮރިން މިނިސްޓްރީ އާއި މޯލްޑިވްސް
އިންޓަރގްރިޓީ ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅާފައޭ. ދެން މި މައްސަލަ ބައްލަވަ އިދެއްވުން އެދި މި އޮތީ ސިޓީ ފޮނުވާފައި
އިނގޭތޯ. މީގައި ސިޓީ ބައްލަވާ ލަން ބޭނުންފުޅުނަމަ އަޅުގަނޑު ޕާސްކޮށްލަފާނަން. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެއް ކޮޕީ
ކަންނޭނގެ އޮތީ. މި މައްސަލައިގަ އި އެހެންވީމާ، ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ކޮމިޓީގައި މަޝްވަރާއަށް
އަޅުގަނޑު ހުޅުވާލަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ދަނގެތި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި މިހާތަނަށް ވެސް ޢަމަލުކޮށްފައި އޮތްގޮތެއް
ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ އަދި ވޭތުވެދިޔަތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިވިފައި އޮތް އަޅުގަނޑުމެން
މިނިސްޓްރީގައި ތިބިއިރު ވެސް ތަޖުރިބާކޮށްފައި އޮތްގޮތަށް ބަލާއި ރުގައި މި ހަޟާނާތުގެ މައްސަލަތަކަކީ މިހާރު
ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި މި ކޭސްއަށް ބަލާއިރު މި މައްސަލައިގައި މި ހާރު މި އޮތީ މި އިމިގްރޭޝަނުގެ މައްޗަށް
ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ފެށިފައި މިހާރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަކަށް ޤަބޫލެއްނުކުރެ ވޭ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީ ސްޓޭޖުގައި
މިހާރު މިކަން ކުރިއަށްގެންދެވިދާނެހެން. ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން ކުޑަކުއްޖަކު ގޮވައިގެން ފުރުމުގެ
މައްސަލައެއް ގައި ޚާއްޞަކޮށް މި އިމިގްރޭޝަނުގެ މައްޗަށް އަމުރެއް ނެރެފައި އޮއްވާ. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުގެ
ވުޒާރާއެއްގެ ތެރޭގައި އެމީހުންގެ އިހުމާލުން ވެފައި އިންކަ މެއް މިކަމަކީ ފުރަތަމަ. އެހެންވީމާ، އެކަން ނޫންތޯ
ބެލެވޭނީ. ބަލާފައި ދެން އެއަށްފަހުގައި ދެން މިކަން ނުކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވޭނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ލަފާ ، އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން
ލަފާއެރުވުން މިކަން އެއީ ސަރުކާރަށް ކަމާ ބެހޭ ވުޒާރާތަކުން ބަލައި ނިމުމަށްފަހު ދެން އޭނައަށް ޙައްޤު ނުލިބިއްޖެ
ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް ހުށަހަޅަން. ހުށަހެޅީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން ކުރެ ވެން ހުރިކަމެއް ކުރަން.
ދެން މި ކޮމިޓީއަށް ކުރެވޭނެ އަނެ އްހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންޑޭޓަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނެ އެހެން
ނެތެއް ނޫންތޯ ކަމެއް ހަމައެކަނި ދެންނެވުން ފިޔަވައި. މިސާލަކަށް އޭނަ އަށް އެ ހޯދައިދިނުންތާ ކުރެވެން ހުރި
މަސައްކަތްކޮށްފަ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އެހެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރެއްގެ ޚިޔާލުފުޅެއް އެބައޮތްތޯ މިކަމުގައި؟ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުމްތާޒު.
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ގޮތުގައި މިކަންތައް ހިނގާދިޔަގޮތް އޮޅުންފިލުވައިދޭން އިމިގްރޭޝަނަށް
އަޅުގަނޑުމެން ސިޓީއެއް ލިޔުމަކީ ހަމަ އެންމެ ރަނގަޅުކަމެއް ކަމަށް ފެންނަނީ. ދެން އެއީ އަޅުގަނޑު މިދެންނެވީ
މިހާރު ކޮންމެގޮތެއް ވިޔަސް ކޯޓުން އަމުރު ނެރިފައި އޮއްވާ އެ އޮތީ އިމިގްރޭޝަނުން ފުރުވާފަތާ. ފެންނަން އެބައޮތް
ފުރުވާފައި އޮތްކަން. އެހެންވީމާ، އިމިގްރޭޝަނުގެ ބަހަކީ ކޮބައިތޯ އެކަން ހިނގާދިޔަގޮތް އޮޅުންފިލުވާ ލުމަށް ޓަކައި
އިމިގްރޭޝަނަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ސިޓީއެއް ފޮނުވާލުން ރަނގަޅު ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ. ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފަޒްލާ، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީ ކުއްޖެއް ކައި ރިން އަހާލެވިދާނެތޯ އެން.އައި.ސީގެ މެންޑޭޓުގެ ދަށުން
އިމިގްރޭޝަން އާދޭތޯ؟
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. މި މައްސަލަ ހިނގާފައި އޮތް ގޮތް ބެލުމަށް ޓަކައި އެން.އައި.ސީއަށް ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަނޑު،
އާދެ! އިމިގްރޭޝަނުން އެ ކަންތައް ހިނގާފައި އޮތްގޮތް ބެލުމަށް، ބެލެނިވެރި ފަރާތަކީ އެން.އައި.ސީ ކަމަށްވާތީވެ،
އެގޮތަށް ހުށަ ހެޅުމެއް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ދަނގެތި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުށަހެޅުމަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުމްތާޒް އަދި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނާ ޡިމް. ދެ ބޭފުޅުން ވެސް ދެ ބޭފުޅުންގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުމްތާޒުގެ ހުށަހެޅުމަކީ އިމިގްރޭޝަނަކީ ނެޝަނަލް އިންޓަ ރގް ރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ އިޚްތިސާސްގެ
ދަށުން އެތަނުގެ އޯވަރސައިޓު ހިންގަންޖެހޭ މުއައްސަސާއެއް ކަމަށްވާތީވެ މި މައްސަލަ ތަޙުޤީޤުކޮށްދިނުމަށް އެދި،
އަޅުގަނޑުމެން މި މައްސަލަ ބެލުމަށް އެދި އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުން މައްސަލަ މި ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން ނެޝަނަލް
އިންޓަރގް ރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނައުން. އެއީ ޚާއްޞަކޮށް ސިޓީގައި ނެތް ނެޝަނަލް އިންޓަރގްރިޓީ
ކޮމިޝަނަކަށް މި މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައެއް. ދެން ދެވަނަ ބަޔަކީ އިމިގްރޭޝަން ގެ ފަރާތުން މިކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް
ސާފުކުރުމަށް އިމިގްރޭޝަނަށް ލިޔުން. ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ހިތުން ހުދާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ޖުވެނައިލް
ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅާއަށް ދަންނަވާލެވި ދާނެ ބިލުގެ މަސައްކަތް ފަށަން. އަދި އެބައޮތް ދެވަނަ
ސިޓީ އިނގޭތޯ. މިއަދު ރިޔާސަތުން އިއްވެ ވިއެއް ނޫންތޯ ޖަލުގައި ތިބި މީހުންގެ ފަރާތުން މަޖިލީހުގެ ރައީސަށް
ލިބެމުންދާ ސިޓީތަކުގެ ވާހަކަ. ދެން އެ ހުރިހާ ސިޓީއަކާ އެއްކޮށް މި ކޮމިޓީއަށް މިހާރު ލިބިފައި އެބައޮތް. މި
މައްސަލަތަކުގެ ޙުލާސާއެއް ވެސް ބިޔުރޯއިން ހައްދަވާފައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް. އެހެންވީމާ، މީތި ރިވިއުކުރުމަށް
ސުންގަޑިއެއް އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑައަޅާލަން އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ހިތުން މިވަގުތު އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތް

މިހުރިގޮތުން ކުޑަ ކޮމިޓީއެއް އުފައްދަންޖެހޭނީ. މިއީ ހަމަ ގިނަދުވަހު ޖަލުގައި ވުމާއި ޖަލުގައި ޙާ ލަތާއި ބައިވަރު
އަޅުގަނޑުމެން އެއްކަލަ މީގެ ކުރިން ވެސް ޖަލުގެ ރިޕޯޓުގައި ހުއްޓެއް ނޫންތޯ ފާހަގަކޮށްފައި ކަމަށް ގުޅުންހުރި
އެކަމަކު އިންޑިވިޖުއަލްސް ހުށަ ހަޅާފައި ހުރި މައްސަލަތައް މި އޮތީ. ޕެ ރޯލާއި ކްލެމެންސީގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް
ނުދަނީ އަސްލުގައި. ތާރީޚެއް ސުންގަޑިއެއް ކަނޑައަޅާލުމުގެ ކުރިއަށް އަޅުގަނޑުމެން ސަބް ކޮމިޓީ އެއް ވޮލަންޓިއަރ
ކޮށްލަދެއްވަންވީ ނޫންތޯ މި މަސައްކަތުގައި. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އުޅޭނަން. އެހެންނަމަވެސް، ކޮންމެވެސް އެހެން
ބޭފުޅަކު، ދެ ބޭފުޅަކު ވޮލަންޓިއަރކޮށްލަދެއްވަންވީ ނޫންތޯ. އައި ތިންކް އިންތި އަޅުގަނޑުމެން ޖަލުތައް ބިކޯޒް
ޖުޑިޝަރީ ކޮމިޓީއަށް ވެސް އެބަ އާދޭ ސިމިލަ ރ މައްސަލަތައް މިކަހަ ލަ. ރައީސް މިއަދު ފާހަގަކުރެއްވިއެއް ނޫންތޯ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ދެބޭފުޅަކު ވޮލަންޓިއަ ރކޮށްލަދެއްވަންވީ ނޫންތޯ މީގައި، މި މައްސަލައިގައި ވަރކްކޮށްލަން.
ޖަލުތަކުގެ މައްސަ ލައިގައި. އާދެ! ތެންކިޔު. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުމްތާޒް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ނާ ޡިމް
އަދި އަޅުގަނޑު ހިމެނޭގޮތަށް ކުޑަ ސަބް ކޮމިޓީއެއް މިހާރު މި އެކުލަވާލެވެނީ ރައީސް، މަޖިލީހުގެ ރައީސް
ފޮނުވާފައިވާ މެމޯއާ ގުޅިގެން އިނގޭތޯ. ޖަލުތަކުން ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީތަކާ ގުޅޭގޮތުން މި ކޮމިޓީން ޢަމަލުކުރާނެގޮތެއް
ހޯދާލަން. ދެން ސުން ގަޑިއެއް. ސުންގަޑިއަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަފްތާއެއް ދެއްވަންވީ ނޫންތޯ؟ މިއަންނަ ހަފްތާ ގެ
ވެނިސްޑޭއަކީ ކޮންދުވަހެއްތޯ؟ ސިކްސްޓީން ދެއްތޯ؟ އެ ހެންވީމާ، އޮކްޓޯބަރ 16 ވަނަ ދުވަހަކީ މި މައްސަލަ އިގައި
ސުންގަޑި ކަމަށް، މާނައަކީ 16 ވަނަ ދުވަހު މި ކޮމިޓީން ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، ސަބް ކޮމިޓީގެ
މަސައްކަތް އެގޮތަށް ރާވާލަން. ޝުކުރިއްޔާ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް ފަށާނީ ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް،
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ބިލުގެ މަސައްކަތް. އަޅުގަނޑު އަދިވެސް އެއްފަހަރު ޖުވެނަ އިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުން ރޫނާ
އަދި ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ޒައީމާއަށް ކޮމިޓީއަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވައި ޝުކުރު ދަންނަވަން. މިއަދު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނާއެކު ބައިވެރިވެލައްވާތީ މިއަދުގެ މަސައްކަތުގައި. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މިތިބީ އައިސް 18 ވަނަ
މާއްދާއާ ހަމައަށް. 18 ވަނަ މާއްދާ ގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާނީ ދެން ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓު މިހާރު
ބަދަލުވެގެންދާނީ ޑިޕާޓުމަންޓު އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްއަށް މި ބިލު ފާސްވުމާއިއެކު. ތަންކޮޅެއް ބާރު ވެރި
ހައިސިއްޔަތެއް، ޑިޕާޓުމަންޓެއްގެ ހައިސިއްޔަތު ދެވިފައިވާ ޔުނިޓަކަށް ސަރުކާރުގެ ޔުނިޓަކަށް މި ބަދަލުވަނީ. 18
ވަނަ މާއްދާ. ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ. (ހ)
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ފުލުހުންނާ އެއްކޮށް މަސައްކަތް ކޮށް ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތު
ހިމާޔަތްކޮށްދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރުން. (ށ) ކުޑަކުދިން ކުށް ކުރުމަށް މެދުވެރިވާ ސަބަބުތައް ދެނެގަތުމަށް ކުރަންޖެހޭ
ދިރާސާތައް ކުރުން. (ނ) ކުޑަކުދިން ކުށްކުރުމާ ދުރުކުރުމަށް ހިންގަންޖެހޭ ޕްރޮގުރާމުތައް ހިންގުން. (ރ) މި
ގާނޫނުގެ ދަށުން ހިންގޭ ޑައިވަރޝަންގެ ޕްރޮގްރާމްތައް ރާވައި ހިންގުން. (ބ) ކުށަށް އަރައިގަންނަ ކުދިން އަނބުރާ
މުޖުތަމަޢުއަށް ގެނައުމަށް ހިންގަންޖެހޭ ރީހެބިލިޓޭޓިވް ޕްރޮގްރާމްތައް ކަމާ ބެހޭ އިދާރާތަކުގެ ބައިވެރިވުމާއެކު ރާވައި

ހިންގުން. (ޅ) ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒުތަކުގައި ބަންދުގައި ތިބޭ ކުދިންގެ ޙާލަތު މޮނިޓަރކުރުން. (ކ) ޑިޕާޓްމަންޓުން
ބަލަމުންދާ މައްސަލަތަ ކުގެ ތެރެއިން ކުށުގެ ވެއްޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ނުވަތަ ހުށަހެޅިދާނެ ކަމަށް ފެންނަ ކުދިންގެ
މައްސަލަތަކުގައި އެހީތެރިކަން ފޯ ރުކޮށްދިނުން. (އ) ޖިނާޢީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ކުޑަކުދިންނާ މުޢާމަލާތުކޮށް،
އެ ކުދިންނާމެދު ފިޔަ ވަޅުއެޅުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގުން. (ވ) ކުޑަކުދިންގެ
ޢަދުލުގެ ނިޒާމާ ގުޅޭގޮތުން ކުޑަކުދިން ކުށްކުރުން ހުއްޓުވުމަށް ބާރުއެޅުމަށް ޓަކައި ކުރެވިދާނެ ކަންކަމާއިމެދު
ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ ޕްރޮގުރާމުތައް ހިންގުން. އެބައޮތްތޯ ކޮމެންޓެއް؟
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ ޖީ. ޖުވެނައިލް ކޯޓުން އަޅުގަނޑުމެން މީގައި އެއް ކޮމެންޓު ހިމަނާލަން ބޭނުންވޭ. އެއީ 18
ވަނަ މާއްދާގެ ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް، ޑިޕާޓުމަންޓު އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ގެ މެންޑޭޓުގެ ތެ ރެއަށް އިތުރު ބައެއް
އިތުރުކޮށްލަން އިނގޭތޯ. މިހާރު މި އޮތް ބަ އިގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގައެއްނުކުރެވޭ ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާ ގައި
އާއި އަދި ކޯޓަށް ހާޒިރު، ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައި ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރެވޭ ކުދިންނާއި ޖިނާޢީ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކުދިންގެ
މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުވާންޖެހޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ބައެއް. އެހެންވީމާ، އެއީ
މިހާރު ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި އޮތް ބައެއް. އެއީ މިހާރު ވެސް ހަމަ ކުރައްވަމުންގެންދަވާ
މަސައްކަތެއް. އެކަމަކު މި މާއްދާގައި އެކަން ފާހަގަކުރެވިފައެއްނުވޭ. އެހެންވެ މާއްދާގެ އަކުރެއްގެ ގޮތުގައި މި
ދެންނެވި ބައި އިތު ރުކޮށްލަން. (ށ) ގެ ގޮތުގައި ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ބޭފުޅުންގެ ޖަސްޓިފިކޭޝަނަކަށް ދެވިފައި މިވަނީ ޖުވެއިނަލް ޖަސްޓިސްގެ ނިޒާމުގެ ބޭރުން ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ
ބެހޭ ޢާއްމު ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީ ގެ ޗައިލްޑް ޕްރޮޓެކްޝަން ޑިޕާޓްމަންޓުން ބަލާ މައްސަލަތަކުގެ
ތެރެއިން ކުށުގެ ވެއްޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ނުވަތަ ކުށުގެ ވެ އްޓަށް ހުށަހެޅިދާނެކަމުގެ ބިރު ހީވާ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ
އެހީތެރިކަން ޖުވެއިނަލް ޖަސްޓިސް ޑިޕާޓްމަންޓުން ފޯރުކޮށްދޭނަމަ ކުށްކުރުމުގެ ކުރިން އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ
އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ފުރުޞަތު އިތުރުވެގެންދާނެތީ އަދި ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނަލް ޖަސްޓިސްގެ ތެރެއަށް
އަންނާނީ ޖިނާޢީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލާ އުމުރު ގެ ކުދިންނާ ގުޅޭ މައްސަލަތައް ކަމަށް ވުމާއިއެކު މިއަށްވުރެން ހަ ގު
އުމުރުގެ ކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި ދުރާ ލާ ފިޔަވަޅުއެޅިއްޖެނަމަ އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން

ފޯރުކޮށްދެވޭނެކަމަށް. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން އިއްޔެ ގެނައި އިޞްލާޙާއެއްކޮށް މި މާއްދާއެއް ބޭނުމެއްނުވާނެ.
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު 12 އަހަރާ އި 15 އަހަރާ ދެމެދުގެ ކުދިންގެ ޒިންމާ މި އޮތީ ޖުވެއިނަލް ޖަސްޓިސް،
ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެއިނަލް ޖަސްޓިސްއާ ޙަ ވާލުކުރާ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، މި ކޮމެންޓް ދޫކޮށްލީ އިނގޭތޯ. ދެން އަދި
އެބައޮތް، މިއީ ތި ބޭފުޅުންގެ ކޮމެންޓް ދެއްތޯ. (ހ) އަށް، 18 ވަނަ މާއްދާއަށް ޖޭ.ޖޭގެ ކޮމެންޓް. އާދެ!
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ހ)ގައި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ފުލުންނާއެކު މަސައްކަތްކުރުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން
ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ މަސައްކަތެއް ނުކުރާނަން. އެހެން ބުނީމަ ހީވަނީ އަޅުގަނޑުމެން ތަޙުޤީޤުކުރަން ފުލުހުންނާއެކު
އުޅެނީހެން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި ރީފްރޭސްކޮށްލަން މި ރިކުއެސްޓްކުރަނީ 18 އަހަރުން ދަށުގެ ގާނޫނާ ޚިލާފުވާ
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ފުލުހުން ހުށަހެޅުމުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅުމުން އެ ކުދިން އިޞްލާޙުކޮށް އަނބުރާ
މުޖުތަމަޢުއަށް ގެނައުމަށާއި އަދި އެ ކުދިންގެ މަސްލަޙަތު ޙިމާޔަތްކޮށްދިނުމުގައި ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކާ ގުޅިގެން
ބޭދަނައިގެ މަސައްކަތާއި ތައުހީދު ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގުން. ދެން މި ދިވެހި ވޯޑްސްތައް ބޮޑަށް ބޭނުންކުރެވޭތޯ
އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތް މި ކުރަނީ ފާސްކޮށްފައި ހުރި ދިވެހި ވޯޑްސްތައް. ބޭދަނައަކީ ކޭސް ވަރކް. ތައުހީދަކީ
ރީހެބިލިޓޭޝަން. ފަރުވާއެއްނޫން، ފަރު ވާއަކީ ޓް ރީޓްމަ ންޓް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންދޭނީ ބޭދަނަ؛
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ތަޙުޤީޤު ކުރާނީ އެ ބޭފުޅުން ހަމަ. ނޫން، އަޅުގަނޑުމެން ތަޙުޤީޤުކުރާ އޮންކޮށްފައި އިނީ ދެއްތޯ.
ތަޙުޤީޤުކުރާ މަރުޙަލާގައި ވެސް އެ ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތު ޙިމާޔަތްކުރުން އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ވެސް
ރިކުއެސްޓްކުރިން އެ ކުއްޖާ ބަޔާން ނަގާ އިރު ވެސް ބެލެނިވެރިޔަކު އިންނަންޖެހޭނެ. ދެން ބެލެނިވެރިޔާ ނެތް
ޙާލަތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ހާޒިރުވަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަލަން އެ ކުއްޖާއަށް ލިބިދޭންޖެހޭ ހުރިހާ ޙައްޤުތަކެއް
ލިބިދޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔޫނުސް ފާހަގަކޮށް ލަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަދި އެބައޮތް (ނ) ދެއްތޯ.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޒައި އެ ވިދާޅުވި ގޮތަށް އަސްލު މާނަކުރާ ބަޔަށް އޭ ގެ މާނަ ލާންޖެހޭނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީ ވަނީ. ދެން އޭގެ
ޑެފިނީޝަން އަޅުގަނޑުމެން ޝެއަރކޮށްލާނަން. ދެން (ނ) ގައި މި އިނީ ކުޑަކުދިން ކުށްކުރުމާ ދުރުހެލިކުރުމަށް
ހިންގާ ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގުން. އޭގައި ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅަނީ ކުޑަކުދިން ކުށް ކުރުމުން ދު ރުހެލިކުރުމަށް

ކަމާގުޅޭ މުއައްސަސާތަކާ ގުޅިގެން ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމުތައް ރާވައި ހިންގުން. އެކަނިއެއްނޫނޭ ކުރާނީ. މި
މުއައްސަސާތަކާ ގުޅިގެންނޭ ކުރާނީ. ބިކޯޒް ހަމަ ވަރަށް ރެޕި ޓިޓިވް މަސައްކަތެއް ޖެންޑަރއިން ވެސް ފުލު ހުން ވެސް
އެޑިއުކޭޝަނުން ވެސް މި ކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ގުޅިގެން ކުރާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ގަސްދު ކުރަނީ އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މައްސަލައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި މާއްދާ ޖޭ.ޖޭއިން ހުށަހަޅުއްވާ ގޮތަށް އިޞްލާޙުކޮށްލަން.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ރ) މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ހިންގޭ ޑައިވަރ ޝަން ޕްރޮގްރާމުތައް ރާވައި ހިންގުން. އޭގައި އަޅުގަނޑުމެން މި
ބަދަލުކޮށްލަން މި ބޭނުންވަނީ މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ހިންގޭ ޑައިވަރޝަން ޕް ރޮގްރާމުތަކާ އި ކޮމިއުނި ޓީ
ކޮންފަރެންސިންގ ރާވައި ހިންގުން. އަނެއްކާ ވެސް ދަންނަވާލަން ބޭނުން އެ ބަހަށް ވެސް އެބައޮތް ދިވެހި ބަހެއް
އިނގޭތޯ. ޑައިވަ ރޝަން ޕްރޮގްރާމަށް ކިޔަނީ ބަދަލު ޕްރޮގްރާމު. ދެން ކޮމިއުނިޓީ ކޮންފަރެންސަށް ކިޔާނީ
ވިލީސިންތާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފަޒްލާ އެހެންވީމާ، ހައްދަވާލަދެއްވަންވީ ގޮތަކީ ޑައިވަ ރޝަން ޕްރޮގްރާމް އައިސްފައިވާ ހުރިހާ ތަނެއް
ރިޕްލޭސްކޮށްލަދެއްވަންވީ. ދެން ކޮމިއުނިޓީ ކޮންފަރެންސިންގ އައިސްފައިވާ ތަންތަން ވެސް ބަދަލުކޮށްލަދެއްވާފައި މި
މާނައިގެ ބައިގައި ޑައިވަ ރޝަން ޕްރޮގްރާމަކީ ކޯއްޗެއް، ވި ލީސިންތާއަކީ ކޯއްޗެއްކަމާއި ބަދަލު ޕްރޮ ގްރާމަކީ
ކޯއްޗެއްކަމާއި ޖައްސަވާލައްވާއިރު އޭގެ އިނގިރޭސި ނަން ޖައްސަވާލަދެއްވާ. އާދެ! (ޅ). ސޮރީ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ވެސް މި އިންގޮތުން މައްސަލައަކަށް ނުވާނެހެން އަޅުގަނޑަށް ފީލްވަނީ އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާފައި
އިންގޮތުން. އޭގެން މި ބުނަނީ އެ ކުޑަކުއްޖެއްގެ މި މައްސަލަ ފުލުހުން އަޅުގަނޑުމެނަށް ހުށަހެޅުމުން އެއީ މިހާރު މި
ގާނޫނުން މި ބިލުން ލާޒިމުކުރާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިވެނި ގަޑިއެއްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައްސަލަ
ހުށަހަޅަން. ހުށަހެޅީމާ ކުއްޖާ އިޞްލާޙުކޮށް އަނބުރާ މުޖުތަމަޢުއަށް ގެނައުމާއި އަދި ކުއްޖާގެ މަސް ލަޙަތު

ޙިމާޔަތްކުރަން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭނެ. އޭގެ މާނައަކީ ހުރިހާ މަރުޙަލާއެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭނެ ނޮޓް
އޮންލީ ޕޮ ލިސް އިނގޭތޯ، ޕީ.ޖީ މަރުޙަ ލާގައި ވެސް ކޯޓު މަރުޙަލާގައި ވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ބަލާނެ ހަމަ
ކުއްޖާއަށް އެ ލިބެންޖެހޭ އެ ކުއްޖާގެ ޙަ އްޤުތައް ޙިމާޔަތްކުރެވުނުތޯ ތަޙުޤީޤުކުރިއިރު ވެސް އަދި ހުރިހާ މަރުޙަލާއެއް
ބަންދުގައި ހުންނައިރު ވެސް. އެހެންވީމާ، އެ ވޯޑިންގ އިނީމަ ރަނގަޅުވާނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ. އެހެންނޫނިއްޔާ
ބައެއްފަހަރު އެބަ މާނައަށް ބަދަލުވޭ. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ތަޙުޤީޤު ތެރެއަށް ވަންނަނިއްޔޭ. ނޫން، ވީ އާ ނޮޓް
ޑުއިން ދެޓް. ބަޓް ކުއްޖާގެ މަޞް ލަޙަތަށް ޓަކައި ވަންނަންޖެހިއްޖެއްޔާ ވަންނާނީ. މިސާލަކަށް ރަނގަޅަށް ދެ އްތޯ
ކުރިއަށް ނުދަންޏާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުމްތާޒު އެ ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުއްވުން ސާފުކޮށްލަދެއްވުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ
ކުޑަ ބަދަލެއް ގެންނަން. އެ ބަދަލަކީ 2 ޢިބާރާތެއް އިސްފަސްކޮށްލަން. އެއީ 18 އަހަރުން ދަށުގެ މި ގާނޫނާ ޚިލާފުވާ
ކުދިންގެ މައްސަލަތަ އް ފުލުހުން ހުށަހެޅުމުން އެ ކުދިން އެއް ކަމަކަށް މި އިޞްލާޙުކޮށް އަނބުރާ މުޖުތަމަޢުއަށް
ގެނައުމުގެ ކު ރިއަށްލާން ވީ އެ ކުދިންގެ މަޞް ލަޙަތު ޙިމާޔަތްކޮށްދިނުމަށް ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކާ ގުޅިގެން
މަސައްކަތްކުރުމާއި އިޞްލާޙުކޮށް އަނބުރާ ގެނައުމަށް ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ކުރުން. އެ 2 ބައި
އިސްފަސްކޮށްލީމަ އެއަށް އެޑް ރެސް. އޯކޭތޯ. އިދާރީމޭޒު. ދެން (ޅ) ދެއްތޯ.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުޑަކުދިންގެ މަރުކަޒުތަކުގައި ބަންދުގައި ތިއްބެވި ކުދިންގެ ޙާލަތު މޮނިޓަރކުރުން އިނގޭތޯ. ކުޑަކުދިންގެ
މަރުކަޒުތަކުގައި ބަންދުގައި ތިބޭ ކުދިންގެ ޙާލަތު މޮނިޓަރކުރުން އަދި ބަންދުކުރާ ތަންތަން ވެސް މޮނިޓަރކު ރުން.
އެކަހަލަ މެކޭނިޒަމެއް އެކުލަވާލައި މި މޮނިޓަރކުރުން. އެ ތަންތަނަކަށް ދިއުމުގެ ފުރުޞަތެއް އަޅުގަނޑުމެނަކަށް
އެމް.ސީ.އެސްއަކުން ނުދޭ. ކުދިންނާ އެކަނި ބައްލުކުރީ. އެކަމަކު، ކުދިން އެ ތިބޭ ތަނަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ނުދެވޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އިނިސްޕެކްޓްރޭޓަ ރާ ވެސް ވާހަކަދެއްކިން. އެ ބޭފުޅުން ވެސް ވިދާޅުވަނީ މިއީ ހަމަ
މިގޮތަށް ބަދަލުކުރާށޭ. އެ ތަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެނަށް ޗެކްކުރެވޭ ގޮތަށް. އެ ކުދިން ބަންދުގައި ތިބޭ ތަން. ދެން
(ކ) އިނގޭތޯ. (ކ) ގައި މި އިނީ ޖިނާޢީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ކުޑަކުދިންނާ މުޢާމަލާތް ކޮށް އެ ކުދިންނާމެދު
ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް ތަމްރީނު. ސޮ ރީ. ޑިޕާޓްމަންޓުން ބަލަމުންދާ މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއަށް
ކުށުގެ ވެއްޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އަދި ހުށަހެޅިދާނެކަމަށް ފެންނަ ކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން.
މީގައި ބަދަލުކޮށްލަން އަޅުގަނޑުމެން މި ރިކުއެސްޓްކުރަނީ އަޅުގަނޑުމެނަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލަތަކުގައި އިނގޭތޯ.

ބަލަމުންދާ މައްސަލަތަކަށްވުރެން ހުށަ ހެޅިފައިވާ މައްސަލަތަ ކުގައި. އާދެ! އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ބަދަލުގައި
ނަފުސާނީ އަދި އިޖުތިމާޢީ އެ ހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން. ތަންކޮޅެއް ޑީޓެއިލްކޮށްލަންވީ. އެހީތެރިކަން ތަންކޮޅެއް
ޑީޓެއިލްކޮށްލަދޭންވީ. ނަފުސާނީ އަދި އިޖުތިމާޢީ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދީ އަދި ހުރިހާ މަރުޙަލާއެއްގައި ވެސް ކުދިންގެ
ޙައްޤުތަކާއި މަޞްލަޙަތު ޙިމާޔަތްކުރެވޭތޯ ބެލުން. (އ) ގައި މި އިނީ، ކިޔާލަދީފިން ކުރިން ވެސް ދެއްތޯ. ދެން
މީނދީ އިތުރުކޮށްލަން މި ފާހަގަކޮށްލާފައި މި އިނީ އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމުތައް ދެނެގަނެ
ޕްރޮގްރާމުތައް ރާ ވައި ހިންގުން. އައިޑެންޓިފައިކުރަންޖެހޭނެތާ. ދެން (ވ) ގައި މި އިނީ ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމާ
ގުޅޭގޮތުން ކުޑަކުދިން ކުށްކުރުމަށް ހުއްޓުވުމަށް ބާރުއެޅުމަށް ޓަކައި ކުރެވިދާނެ ކަންކަމާއިމެދު ހޭލުންތެރި. އޭގައި
އަޅުގަނޑުމެން އިތުރުކޮށްލަނީ މި މުޖުތަމަޢުގައި ކުޑަކުދިން ކުށްކުރުމަށް ދިމާވާ ސަބަބުތައް ދެނެގަތުމުގެ ގޮތުން
ދިރާސާތައް ކުރުމާއި މި މަޢުލޫމާތު ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކަށް ޙިއްޞާކުރުން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ވެސް ހަމަ އެބަ
ހިމެނޭ އިނގޭތޯ. ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެއިނަލް ޖަސްޓިސްއަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަ ލަތަކުގެ ތަފާސްހިސާބު އެއްކުރުމާއި
ކަމާ ބެހޭ ޑޭޓާބޭސްއެއް ގާއިމުކު ރުމާއި ބެލެހެއްޓުން. ދެން ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމަށް މުޖުތަމަޢު
އަހުލުވެރިކުރުމުގެ ގޮތުން ހޭލުންތެރިކުރުވުމުގެ ޕްރޮގް ރާމުތައް ހިންގުން. ބައިނަލްޢަޤްވާމީ މިންގަނޑުތަކާއި
ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމަށް ކަމަށް ކަމާ ބެހޭ ދާއިރާތައް އަހުލުވެރިކަމުގެ ގޮތުން ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމުތައް
ހިންގުން. ކުށްކުރާ ކުޑަކުދިންގެ ތެރެއިން މުޖުތަމަޢުއަށް އެކަހެރިކުރަންޖެހޭ ކުދިންނަށް ރި ހެބިލިޓޭޝަން
ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގުމާއި އަދި މިފަދަ ކުދިން ބައިތިއްބާ މަރުކަޒުތައް ގާއިމުކޮށް އެ މަރުކަޒުތައް ހިންގަ އި
ބެލެހެއްޓުން. (ވ) ގެ ދަށަށް އިތުރު އަކުރުތަކެއް މި އެޑްކޮށް ލަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނައިބު މުޤައްރިރު ކުރިއަށްގެންދަވާނެ. އަޅުގަނޑު އެބަ އަންނަން ހަމަ ކުޑައިރުކޮޅެއް.
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީ ގެ ނައިބު މުޤައްރިރު؛ ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. ކުޑަކުދިންގެ ޚާއްޞަ ފުލުސް. އެހެންވީމާ، ދާންވީނޫންތޯ ކުރިއަށް ކޮމެންޓެއް ނެތިއްޔާ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެސް ނެތް. ކުޑަކުދިން ކުރާ ކުށުގައި މަޞްލަޙަތު ތަޙުޤީޤުކުރުމާއި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް
ސަރވިސްގައި ގާއިމުކުރާ، ކުޑަކުދިން ކުރާ ކުށުގެ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރާނީ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގައި
ގާއިމުކުރާ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް ޚާއް ޞަކުރެވިގެންވާ ޑިޕާޓްމަންޓަކުންނެވެ. (ށ) މި މާއްދާގެ
(ހ) ބަޔާންކުރާ ޑިޕާޓްމަންޓްގައި މަސައްކަތްކުރަންވާނީ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް ޚާއް ޞަކޮށްފައިވާ

އަދި އެ ކަމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު ލިބިގެންވާ ފު ލުހުންނެވެ . (ށ) އަށް އެބައޮތް ހި އުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޓީން
ފޮނުވާފައި އޮތް ކޮމެންޓެއް. ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ 2 ޖިން ސުގެ ފުލުހުންނެވެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ތިބޭފުޅުންގެ
ކޮމެންޓެއް އެބައޮތްތޯ މިއަށް. ނެތް؟ ކުރިއަށް. (ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޑިޕާޓްމަންޓެއް
ގާއިމުކުރައްވާ، ގާއިމުކުރެވިފައި ނެތް ރަށެއްގައިނަމަ އެ ރަށެއްގައި ހުންނަ ފުލުހުންގެ މަރުކަޒުގައި ކުޑަކުދިންނާ
މުޢާމަލާތްކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ތަމްރީނާ އި ހުނަރާއި އިރުޝާދު ލިބިފައިވާ ފުލުހުންގެ ތެރެއިން ކަނޑައެޅޭ ޖުވެނަ އިލް
ޖަސްޓިސް އޮފިސަރަކު ހުންނަންވާނޭ.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެކަށީގެންވާ އަނެއްކާ ވެސް އެބައާދޭ ދެއްތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކޮބައިތޯ އެކަށީގެންވުމަކީ؟
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ވެސް ފުލުހުންގެ ވަކި ތަމްރީނެއް ހައްދަވާފައި އެފް.ސީ.ސީ މިހާރު އެ ބޭފުޅުން ކިޔަނީ. ފެމިލީ އެން ޑް
ޗައިލްޑް އިންވެސްޓިގޭޝަން ކޯސް. އެކޯސް ހައްދަވާފަ ތިއް ބެވި ފުލުހުން ތިއްބަވާނެ އަތޮޅު ތެރޭގަ އި ވެސް. ހަމަ
އެތަނުގެ މައްސަލަތައް ބައްލަވާނީ އެއިން ބޭފުޅަކު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެކަމުގައި އޭގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ފުލުހުންގެ އެފް.ސީ.ސީ.އައި ކޯހުގައި ކިޔަވައިދެނީ ހަމައެކަނި ކުށްކުރާ ކުދިންގެ މައްސަލަތަކާއި ކޭސްތައް
އެޕީލްކުރާނެ ގޮތެއް ނޫން. އަނިޔާ ލިބޭ ކުދިންނާއި އާއި ލާ މައްސަލަތަކާއި ހުރިހާ އެއްޗެއް ކް ލަސްޓާރޑްކޮށް މި
އިންނަނީ 2 ހަފުތާއަށް ބަހާލަ އިގެން. އެގޮތުން އެ ބޭފުޅުން ކުރިއަށް ގެންދަނީ. ސިމިލާރލީ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް
ކުރިއަށް ގެންދަން ހަމަ ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޓްރެއިނިންގ ކިޔާ ޕްރޮގު ރާމެއް. އެއީ 5 ދުވަހުގެ ޕްރޮގުރާމެއް. ދެން
ބޮޑަށް ބިލުގައި ވެސް ބާރު އަޅާފައި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެން ޓްރެއިނިންގ ޕްރޮގުރާމްތައް ކުރިއަށް ގެންދި އުން. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެން ބަލާނެ ދެއްތޯ ނޮޓް ޖަސްޓް ޓްރެ އިނިންގއެއް ދޭކަށް ނޫނޭ މިއުޅެނީ. ހަމަ އެ ބޭފުޅުންގެ ވިސްނުމާއި
އެޓިޓިއުޑް ވެސް ބަދަލުވާންޖެހޭ އެބަ ދެއްތޯ؟ އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރޮގުރާމް ވެސް އިންނާނީ
ބައްޓަން ވެސް ކޮށްފަ.

(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ނ) ގެ ފަހަތަށް އެޗް.އާރު.ސީ.އެމުން އެބައިން އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅާފަ. އަޅުގަނޑު އެ އިޞްލާޙު ކިޔައި ލާނަން. މި
މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޑިޕާޓްމެންޓެއް ގާއިމުކުރެވިފައި ނެތް ރަށްރަށާއި އަދި ފުލުހުންގެ މަރުކަޒެއް
ގާއިމުކުރެވިފައި ނުވާ ރަށްރަށް އެންމެ ކަ އިރީގައިވާ ފުލުހުންގެ މަރުކަޒަކުން އެކަށީގެންވާ ހަލުއި މިނެއްގައި ޚިދުމަތް
ލިބޭނެ އިންތިޒާމު ގާއިމުކޮށް ޚިދުމަތް ހޯދާނެ ގޮތުގެ މަޢުލޫމާތު ރަށު ކައުންސިލު މެދުވެރިކޮށް އާންމުންނަށް
އަންގައިދެންވާނޭ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ސަބަބު އެބައޮތް އެ ބޭފުޅުން ހުށަހަޅުއްވާފަ. ހުށަހަޅާ ސަބަބު. ރާއްޖޭގެ ބައެއް
ރަށްރަށަކީ ފުލުހުންގެ މަރުކަޒުތައް ނެތް ރަށްރަށެއް ކަމަށްވާ އިރު މި ރަށްރަށުގައި ދިމާވާ ކުޑަކުދިން ކުރާ ކުށު ގެ
މައްސަލަތައް ފަސޭހައިން ބެލޭނެ ހަރުދަނާ އުސޫލެއް ގާއިމުކުރުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި ފެންނާތީއޭ.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތީގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑްކޮށްލަން ބޭނުން ތި ކަހަލަ މައްސަލަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ވެސް ދިމާވެގެން މި
އުޅެނީ. އެއީ ކުށެއް ކުޑަކުއްޖަކު ކުރިއިރު ފުލުހުންނަކަށް ކައިރި ރަށަކުން ނުދެވުނު ކަނޑު ގަދަކަމުން. ދެން ލޯންޗު
ވެސް ގްރައުންޑްވެފައި ހުރީ. ދެން އެ އްވެސް ލޯންޗެއް އެގްރީއެއް ނުވި ދާކަށް. އެންމެ ފަހުން ރަށު ރައްޔިތުން
ނުކުމެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރަންޖެހުނީ. އެހެންވީމަ، މުހިންމު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެއީ ހަމައެކަނި މި ކަހަލަ ކޭސްތަކެއްގައެއް ނޫން. އެއީ އެހެނިހެން ކޭސްތަކުގައި ވެސް، އެއީ ދެން ގުދުރަތީ
ޙާލަތްތައް ދެން އަންނާނެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ކުޑަކުދިންނަށް ޚާއްޞަ ޕްރޮސެކިއުޓަރ. -20 ކުޑަކުދިންގެ މައްޗަށް
ޖިނާޢީ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ކުރަންޖެހޭ އެންމެހައި ކަންކަން ކުރަނީ ޕްރޮސެ ކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގައި
ގާއިމުކުރާ އެކަމަށް ޚާއްޞަ ޔުނިޓަކުންނޭ. އެބައޮތްތޯ ކޮމެންޓެއް؟
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! 20 ދެއްތޯ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމެންޓެއް އެބައޮތް. މިހާރު ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ ޔުނިޓެއް އެބަހު ރި އިނގޭތޯ.
އެކަމަކު ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގައި ޕްރޮސެކިއުޓްކުރަން މި ދަނީ އެކަމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު ލިބިފައި ހުރި ބައެއް

ނޫން. އެ ޔުނިޓުގެ ބޭފުޅުންނެއް ވެސް ނޫން. ޔުނިޓެއް އެބަހުރި އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި
ރިކުއެސްޓުކުރަނީ ކުޑަކުދިންނާ ގުޅުންހުރި މައްސަ ލަތަކުގައި ޢަމަލީގޮތުން ބައިވެރިވާނީ އެކަމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު
ލިބިފައިވާ ޕްރޮސެކިއުޓަރުންނޭ. ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ އިނގޭތޯ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ކުއްޖާއާ މުޢާމަލާތްކުރަން
މި ދަނީކީ އެ ޔުނިޓުގެ ބޭފުޅުންނެއް ނޫން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަތޮޅުތެރޭގައި ނުހުންނާނެ ޔުނިޓެއް ވެސް އިނގޭތޯ.
އެ ބޭފުޅުން ގޮފިތައް ހުންނާނީ. އެހެންވީމާ، ރަނގަޅު ޔުނިޓުގެ ބޭފުޅުންނޭ ކުދިންގެ މައްސަލަތަކު ގައި، ތަމްރީނު
ލިބިފައި ޔުނިޓުގެ ބޭފުޅުންނޭ. އޭރުން ވެސް ހަމަ ރަނގަޅުވާނެ.
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
20 ވަނަ މާއްދާގައި (ށ). އާދެ! ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ ބައި ދެއްތޯ؟ ވިހިވަނަ މާއްދާގައި އެޑްކުރަންވެގެން
އަޅުގަނޑުމެން އޭރު (ހ) އަށް އެޑްކުރަން ވާހަކަދެއްކީ އެކަމަށް ޚާއްޞަ ތަމް ރީނު ލިބިފައިވާ ޕްރޮސެކިއުޓަރުންނޭ
ދެއްތޯ؟ (ށ) ގައި އެ ވާހަކަ އެބަބުނޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ހިތުން އޭތި ކަވަރވޭ އެބަ ދެއްތޯ މި ދެބައި. ސޯ
އެ ވަކި (ހ) އަށް އެޑްކުރަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ!
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީ ގެ މުޤައްރިރު؛ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖީ ހާން މަޙްމޫދު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޔުނިޓުގައި މަސައްކަތްކުރާނީ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކަށް ޚާއްޞަކޮށްފައިވާ އަދި
އެކަމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ޕްރޮސެކިއުޓަރުންނޭ. އޯކޭ ދެއްތޯ. ކުޑަކުދިންނަށް ޚާއްޞަ ކޯޓު، 21. މިއީ
ދެން ޒަޢީ. 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ). މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމަށްފަހު ކުޑަކުދިން ކުރާ ޖިނާޢީ ކުށުގެ
މައްސަލަތައް ފުރަތަމަ މަރުޙަލާ ގައި ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވަނީ ޖުވެނައިލް ކޯޓާއި އެ ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ
ޑިވިޜަންތަކަށޭ. އޯކޭއެއް ނޫންތޯ؟ (ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ މައްސަލަތަކުގައި އެ މައްސަލަތަކުގެ
ތެރެއިން މާލޭ ރީޖަންގައި ހިނގާ މައްސަލަތަކު ގައި ކުޑަކުދިން ކުރާ ޖިނާޢީ ބޮޑެތި ކުށުގެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ
އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވަނީ މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށިއިރު މާލޭގައި ގާއިމުކޮށްފައިވަ ޖުވެނައިލް ކޯޓަށޭ. ރަނގަޅު
ނޫންތޯ؟ އެހެން ނޫންތޯ އެކަން ވާނީ. (ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ މައްސަލަތައް ފިޔަވަ އި ކުޑަކުދިން ކުރާ
ޖިނާޢީ ކުށުގެ އެހެން މައްސަ ލަތައް ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގައި ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިދެނީ މި ގާނޫނުގެ ދަށުން
އުފައްދާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙަ އްދީ ޑިވިޜަންތަކަށޭ. އޯކޭ އެއް ނޫންތޯ؟ (ރ) މި މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ

ޖުވެނައިލް ކޯޓާ އި އެ ކޯޓުގެ ސަރަޙަ އްދީ ޑިވިޜަންތަކަކީ ބޮޑެތި މީހުންގެ މައްޗަށް ހިންގާ ޖިނާޢީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމަށް
މަތިކުރެވިފައިވާ ހަމައެކަނި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ
ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ އަސާސްތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ހިނގަމުންދާ ކޯޓުތަކެއް ކަމުގައި ވާން ވާނޭ.
ރަނގަޅު ނޫންތޯ؟ (ބ) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓާއި ސުޕްރީމް ކޯޓާއި ކޯޓުގައި ހިނގާ ކުޑަކުދިންގެ ޝަރީޢަތަށް އެ
ކޯޓުތަކުގައި ހިނގަންވާނީ ބޮޑެތި މީހުންނާ ވަކިން ހަމައެކަނި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ
ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލު ގެ ނިޒާމުގެ އަސާސްތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ
މަތީންނޭ. އޯކޭ ދެއްތޯ؟ ކޯޓު އެބައޮތް ދެއްތޯ ކޮމެންޓެއް.
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ށ) ގެ ގޮތުގައި އިތުރު އަކުރެއް އިތުރުކޮށްލަން އަޅު ގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ. އެއީ ޑުރަގު ކޯޓުން ބަލާ
މައްސަލަތަކެއް ވެސް އެބަހުރި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކެއް. އެހެންވެގެން އެކަމަށް މި ބިލުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެއަށް
މާއްދާއެއް އިތުރުކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭތީވެ. އޭގައި (ށ) ގެ ގޮތުގައި މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން އޮތް
ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ގާނޫނު ނަންބަރު 17/2011، މަސް ތުވާތަކެއްޗާ ބެހޭ ގާނޫނުގެ ދަށުން މަސްތުވާތަކެތީގެ
މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޑުރަގު ކޯޓަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޞާޞްގެ ދަށުން ކުޑަކުދިން މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމާ
ގުޅޭ މައްސަލަތަކުގެ ޝަރީޢަތްތައް ޑުރަގު ކޯޓުން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މި މާއްދާ ހުރަހެއް ނާޅައޭ. އެބައި (ށ) ގެ
ގޮތުގައި އިތުރުކޮށްފައި ދެން އަކުރުތައް ތަރުތީބުކޮށްލަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެންމެ (ށ) އަށް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ހުށަހަޅާ އިޞް ލާ ޙު އެއީ ޑުރަގު ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞްގެ ތެރެއިން ޑުރަގު
ކޯޓުން ބަލަމުންގެންދާ ކުޑަކުދިން މައްސަލަތަކުގައި ޢަމަ ލުކުރަންވީ ގޮތް ބަޔާންކޮށްދޭ މާއްދާ ހިމަނަން އިނގޭތޯ.
އަޅުގަނޑަށް މިސްވެއްޖެ. ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ކޮމެންޓެއް 20 ވަނަ މާއްދާއަށް އިނގޭތޯ. 20 ވަނަ
މާއްދާގެ (ށ) އަށް އެ ބޭފުޅުން ކޮށްފައިވާ ކޮމެންޓަކީ މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޔުނިޓުގައި
މަސައްކަތްކުރާނީ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަކަށް ޚާއްޞަ ވެފައިވާ އަދި އެ ކަމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ދެ
ޖިންސުގެ ޕްރޮސެކިއުޓަރުންނޭ. އެއީ ކުރިއަށް ލީ. މި މާއްދާއަކަށް ނުލަން. ޕޮލި ހުންގެ ބަޔަށް ލީ.
ޕްރޮސެކިއުޓަރސްގެ ބަޔަށް ވެސް ލީ އެ. އިޓްސް އޯކޭ.

ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަނެއްހެން އަންހެން ކުއްޖަކަށް އަންހެން ޕްރޮސެކިއުޓަރެއް އަންނާށެކޭ އެގޮތަކަށް ލާޒިމެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
އެހެނެއް ނޫން އެ ބުނަނީކީ. އިސްކަން އަސްލު އެ ބުނަނީ ދެ ޖިންސުގެ ޕްރޮސެކިއުޓަރސް ބައިތިއްބަން
އިސްކަންދޭށޭ އަސްލު އެ ބުނަނީ. ތިބެންވާނެއޭ އެ ބުނަނީ. ޕީ.ޖީގައި ގިނައީ އަންހެން ދެއްތޯ؟ ފުލުހުންގެ އެ
މައްސަލަ ދިމާވާނީ ތަޙުޤީޤުގައި. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އޯކޭ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ވަރަށް ބޮޑު އެޑްވާންޓޭޖެއް. ވަރަށް
އެކްސްޕީރިއެންސް ހުންނާނެ ދެއްތޯ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މިހެން ހިމެނުމަކުން ދެންމެ ވެސް
އައްޔަ އެ ފަހާގަ ކުރެއްވިހެން ދެ ޖިންސުގެ ޕްރޮސެކިއުޓަރުން ނުވަތަ އޮފިސަރުން ނެތުމުން އެކަން ނުވެދާ ގޮތަކަށް
ނޫން ފަރުމާ މި ކުރަނީކީ. އެކަމަކު ދެ ޖިންސުގެ ތަޙުޤީޤުކުރާ އޮފިސަރުންނަށް ޕްރޮސެކިއުޓަ ރުން ބައިތިއްބަން
އަޅުގަނޑުމެން ބާރު މި އަޅަނީ. އެހެންވީމާ، ތަންކޮޅެއް ފިއުޗަރިސްޓިކްކޮށް މި މާއްދާ. އާދެ! 21 ވަނަ މާއްދާ. 21
ވަނަ މާއްދާ (ބ) އަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލެވިއްޖެތޯ؟ (ބ) ކޮބައިތޯ؟ (ބ) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓާއި ސުޕްރީމް...
މިތަން ކިޔައިފިން އަޅުގަނޑު. އެކަން ދެން އެހެންވީމާ، 22 ވަނަ މާއްދާއަށް ދާންވީ. 22 ވަނަ މާއްދާ (ހ).
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޯޓުތަކު ގައި ޝަރީޢަތް ކުރަންވާނީ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޚާއްޞަ
ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ފަނޑިޔާރުންނޭ. މިހާރު ތިބި ބަޔަކު ދާނެތޯ އޭރަށް؟ ނޫން ދެއްތޯ؟ އާނ، އޯކޭ. މިހާރުއްސުރެ
ކޯހުގައި ބައިވެރިވާށޭ ދަންނަވާ. ގާނޫނު ފާސްވަނިއްޔޭ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެ ވާހަކަ އެއްނުނއްތޯ މި ދައްކަނީ ؟
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަސްލު މިހާރު މިހެން ޖެހުމަށް މި ލާޒިމުވަނީ ތަމްރީނުވާން. އެހެންވީމާ، އޯކޭއެއް ނޫންތޯ
ދެއްތޯ؟ ޔާ، ޔާ. (ށ) އެބައިން ކޮމެންޓެއް. އެއީ ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަނުން އިނގޭތޯ. ކުޑަކުދިންގެ
މައްސަލަތައް ބަލާ ކޯޓުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރަންވާނީ ކުޑަކު ދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ގުޅޭގޮތުންނާއި ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ
ނިޒާމާ ގުޅޭގޮތުން އަދި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ދެ ޖިންސުގެ
ފަނޑިޔާރުންނޭ. ގޯހެއް ނެތް ކަންނޭނގެ. އާދެ! 23 ވަނަ މާއްދާ. ނޫން، ނޫން (ށ). އެހެން ގާނޫނެއްގައި އެހެން
ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވީނަމަވެސް ޖުވެނަލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ޑިވިޜަންތަކުގައި މަސައްކަތްކުރަންވާނީ، މާލޭގައި
ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަނޑިޔާރުންނާ އެއް ޝަރުޠެ އް ކަނޑައަޅާފައިވާ
ފަނޑިޔާރުންނެވެ. (ހ) ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޯޓުތަކުގައި ކޯޓުތަކުގައި ޝަރީޢަތްކުރަންވާނީ މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން އިޞްލާޙު މި ކުރި ގޮތުން ކުޑަކުދިންގެ ޙަ އްޤުތަކާ ގުޅޭގޮތުންނާއި ކުޑަކުދިންގެ ޢަދު ލުގެ ނިޒާމާ
ގުޅޭގޮތުން އަދި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ދެ ޖިންސްގެ ފަނޑިޔާރުންނެވެ.

(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނު ފާސްކުރާ ދުވަހަކު ނުހުންނާނެ ނޫންތޯ އެއްކަހަލަ މަރުކަޒުތަކެއް
ވެސް. އެއްކަލަ ނިޒާމް ވެސް ހަމަ ފާސްކުރާ ދުވަހު ނޯންނާނެ ނޫންތޯ. މި ގާނޫނު ވުޖޫދަށް އައިމަ މި ގާނޫނާ
އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރުމަށް ޓަކައި މި ޝަރު ޠުތައް މި ފުރިހަމަކުރަން ނޫންތޯ ޖެހޭނީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
އާދެ! ..ތަމްރީނު ފުރިހަމަކުރަންވާނެއެވެ. އެކަމަކު އެއީ ކޮން ފެންވަރެއްގެ ކޮން ކަހަލަ ތަމްރީނެއްތޯ. އެވެސް
ސްޕެސިފައި ކުރަންވާނެ އެހެންވެއްޖެއްޔާ. އެހެންވީމާ، މިހާރު ތަމްރީނެކޭ ބުނާއިރު މީގެ ބިރުވެރިކަމަކީ ވެދާނެ
އެއްކަލަ މި ފަހުން މިވީ ނޫންތޯ ގޮތެއް. ޓީޗަ ރުންނަށް ލައިސެންސް ދޭށޭ ބުނީމަ ހަމަ ގަނޑުކޮށް މީހުން
ލައިސެންސް ހޯދާލަންވެގެން އެއްކަލަ އެޓެންޑެންސް ހަމަކޮށްލާފައި މި ހޯދާލަނީ ނޫންތޯ ސެޓްފިކެޓް. އެގޮތަށް
ވެއްޖިއްޔާ އެ އީ މަޢުނަވީ ގޮތެއްގައި މިކަމެއް ނުކު ރެވޭނެ. އެހާ ސްޕެސިފިކްވާ ކަމަށްވަންޏާ... ތެދެއް އޭރުން ހުރިހާ
އެއްޗަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ޓައިމްލައިން ލާންޖެހޭނެ. މިސާލަކަށް މަރުކަޒު ގާއިމްކު ރަންވާނޭ 6 މަސްދުވަހުގެ ތެ ރޭގައި.
1 އަހަރު ތެރޭގައި އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ވެސް ލާންޖެހޭނެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެހެން ވެސް ވާނެ. މަރުކަޒު
މާއްދާއަށް ވަޑައިގެން. އެބައިން ދެއްތޯ ޓައިމްލައިން. މީގައި އެބައިންތޯ ޓައިމްލައިން. ކޮންތާކުތޯ އިނީ ޓައިމްލައިން؟
އެހެންވީމާ، އޯކޭ ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، ހިނގާ މިތަނަށް، ނޯޓު ކޮށްލައްވާ. ފަނޑިޔާރުންގެ ތަމްރީނަށް، މިހާރު މި...
ފަނޑިޔާރުންގެ ތަމް ރީނު އެއީ މިހާރު މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ފަނޑިޔާރުންނަށް ތަމްރީނުގެ މުއްދަތެއް މިޖަހަނީ. ދެން
އަލަށް ވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން ވަޑައި ގަންނަވަންޖެހެނީ ތަމް ރީނާއެކު. ޔާ، އެފަދަ ބޭފުޅުން. އޯކޭ. އޯކޭތޯ ޖޭ.ފޯ.
އަޅުގަނޑުމެން ލީ މި މިހާރު. އުހުނ، ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކައެކޭ ތި ވިދާޅުވީ. ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. ޔާ.
އޯކޭ. ކުޑަކުދިންނާއި ރައްޓެހި ނިޒާމެއް ގާއިމްކުރުން. 23 ވަނަ މާއްދާ. (ހ) ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ހުރިހާ
މަރުޙަލާއެއްގެ ކޯޓެއްގައި ވެސް ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ގާއިމުވެފައި ހުންނަންވާނީ ކުޑަކުދިންނާ ރައްޓެހި
މާޙައުލެއްގައި އެ ކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގެ ޝަ ރީޢަތްތައް ހިންގޭނެ ގޮތެއްގެމަތިންނެވެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) (ށ) މި
މާއްދާގެ ބޭނުމަށް ޓަކައި ޝަރީޢަތްކުރެވޭ ތަނާއި، ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުންތައް ހިންގުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ އުސޫލުތައް
ކަނޑައެޅިފައި ހުންނަންވާނީ، ކުޑަކުދިންނާ ރައްޓެހި، އެ ކުދިންނަށް ފަސޭހައިން ވާޞިލުވެވޭނެ ގޮތެއްގެމަތިންނެވެ.
(ނ). އާދެ! (ށ) އަށް ދެއްތޯ.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ޖަޖަސް ތަންކޮޅެއް ހައިލެވެލް ގައި މި އިންނަނީ އިށީނ ދެގެން. ޗައިލްޑް ފްރެންޑްލީ މާނައަކީ މުޅި ކޮޓަރީގަ އި
ކުރަހާ ކާރޓޫން ބެހެ އްޓުމެއް ވެސް ނޫން. އޭގެ ބޭނުމަކީ އިނގޭތޯ، ފުލުހުންނަށް ހީވެފައި ވަރަށްގިނަ
މުއައްސަސާތަކަށް ހީވެފައި އޮންނަނީ ޗައި ލްޑް ފްރެންޑްލީ މާނައަކީ އެއްކަލަ ކާރޓޫންސްތައް ވޯލްގައި ހުރުމޭ.

އެހެނެއް ނޫން. މިހާރު ރައުންޑްޓޭބަލް އިސް އިނަފްއޭ. ޤާޟީއާ ހަމަ ހުރިހާ ބޭފުޅުން އެއް ލެވަލެއްގައި
ހުންނަންޖެހެނީ. އެއީ ޗައިލްޑް ފްރެންޑްލީއަކީ އިނގޭތޯ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާ ހަކަދެއްކެވުން:
(ނ) މި މާއްދާގައި ބަ ޔާންކުރާ މަޤުޞަދުތައް ޙާސި ލުކުރުމަށް ޓަކައި، ޖުވެނައިލް ކޯޓާއި އެ ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ
ޑިވިޜަންތަކުގައި އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓާއި ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޓަކައި އެފަދަ
އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެހިފައި ހުންނަންވާނެއެވެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުމަކީ ކުޑަކުދިންނާ ކޮންޓެކްޓްވާ
ހުރިހާ ބޭފުޅުން ތަމްރީނުވާންޖެހޭނެއޭ. އެއީ ފުރަތަމަ މުޢާމަލާތްކުރާ މީހާއިން ފެށިގެން އެއްކަލަ ކޯޓުރޫމަށް ދަންދެން
ހަމަ އެ ހުރިހާ ބޭފުޅުން ތަމްރީނުވާންޖެހޭނެއޭ. އެހެންވާންޖެހޭނެއޭ.
ފުވައްމުލަކު ދެ ކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު މުޤައްރި ރު މީގައި ވެސް ހަމަ މި ބުނަނީ ޖުވެނައިލްގެ ޔުނިޓުތަކެއްނުންތޯ އެހެން ތަންތަނުގައި ވެސް މި
ސަރަޙައްދީ ޔުނިޓުތައް ހުންނާނީ. ޖު ވެނައިލް ކޯޓާއި އެ ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ރީޖަންތަކުގެ ވާހަކަ މި އޮންނަނީ.
އެހެންވީމާ، އޭގައި އޮންނާނީ އެއީކީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ޖުވެނައިލް ކޯޓާ އި ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ޑިވިޜަންތަކުގެ ވާހަކަ. އެކަމަކު ވަޓް އެބައުޓް ހައިކޯޓު
އެންޑް ސްޕްރީމްކޯޓު؟ މިހާރު ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި ސްޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ތެރެއިން ކުޑަކުދިންގެ
މައްސަލަތައް ބަލަން ޙަވާލުކުރަންވާނީ... ރިސައިޑިންގ ޖަޖަސް ޝުޑް ބީ ޓްރެ އިންޑް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޯޓުތަކުގައި ޝަރީޢަތްކުރަންވާނީ، އެހެންވީމާ، މައްސަލައެއް ނެތް މިތަން.
އެހެންވީމާ، ސްޕްރީމް ކޯޓު ވެސް، ހައިކޯޓު ވެސް މީގެ މާނަކުރޭ. ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ކޮމެންޓެއް
އެބައިން 23 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަށް. އެ ބޭފުޅުންގެ ކޮމެންޓަކީ (ނ) އަށްފަހު ނުކުތާއެއް އިތުރުކޮށް އަންނަނިވި
ބައި ހިމެނުމަށް. ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ އިސްތިޢުނާފީ މަރުޙަލާގައި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބަލާ ކޯޓުތަކުގައި މި
މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ކުޑަކުދިންނާ ރައްޓެހި މާ ހައުލެއްގައި އެ ކުދިންގެ މައްސަލަތަކުގެ ޝަރީޢަތްތައް
ހިންގޭނެ އިންތިޒާމްތައް ގާއިމްކޮށް ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ޝަރީޢަތްތައް ކުރަމުންދާނީ މި އިންތިޒާމްތަކުގެ ތެރެއިން

ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަ ސް ކޮމިޝަނުން، ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ޝަރީޢަތްތައް ކު ރަމުންދަނީ މި އިންތިޒާމުތަކުގެ ތެރެއިން
ކަން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސަސް ކޮމިޝަނުން ބަލައި ކަށަވަރު ކުރަންވާނެއެވެ. ނޫން، ނޫން. މޮނިޓަ ރިންގ ބޮޑީއެއް
އެބައޮތް. އެ ބޮޑީއާ ޒިންމާ ޙަވާލުކުރަން. ގޯހެއް ނޫން. (ރ) އެހެންވީމާ، އެޗް.އާރު.ސީ.އެމް ކޮމެންޓް ހިމެނުމަށް.
މޮނިޓަރިންގ ކްލޯސްއެއް. އިންތިޤާލީ މަރުޙަލާ، 24 ވަނަ މާ އްދާގެ (ހ). މި ގާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި
ބަޔާންކުރާ ޖުވެނަ އިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ޑިވިޜަންތައް މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ ގިނަވެގެން 18
މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގާ އިމުކުރަން ވާނެއެވެ. މައްސަލައެއް ނެތެއްނުންތޯ. އަދި (ށ) ކުރި އަށް ދަމާހިނގާ. (ށ) މި
މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ގާ އިމުކުރާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ޑިވިޜަންތަކުގެ އިޚްތިޞާޞް މި ގާނޫނުގެ ދަށުން
ހަދާ ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރަންވާނެއެވެ. (ނ) ގާނޫނު ނަންބަރު 22/2010، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ގާނޫނުގެ 69
ވަނަ މާއްދާގައި އެހެން ގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައި ވީނަމަވެސް، މި ގާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ޑިވިޜަންތައް މި ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ގާ އިމުކުރެވެންދެން އެ މާއްދާގެ (ށ) އަދި
(ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ އެންމެހައި މައްސަލަތައް ބަލާނީ މި ގާ ނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާއިރު މާލޭގައި ގާއިމްކޮށްފައިވާ
ޖުވެނައިލް ކޯޓުންނެވެ. (ރ) މި ގާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ
ޑިވިޜަންތައް މި ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ގާއިމުކުރެވެންދެން މާލޭގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުން މި
މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ވެސް ޢަމަލުކުރަންވާނީ މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ
ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ އަސާސްތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ. އޯކޭ. (ބ). (ނ) އަށް އެބައޮތްތޯ
ކޮމެންޓެއް. ޖުވެނަލް ކޯޓުން ޒަޢީ އެބައިން ކަމަށްވަނީ ކޮމެންޓެ އް.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފަހަތުގައި މި ބުނަނީތާ (ށ) ގެ (ނ)ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ އެންމެހައި މައްސަލަތައް ބަލާނީ މި
ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާއިރު މާލޭގައި ގާއިމްކޮށްފައިވާ ޖުވެނަލް ކޯޓުންނެވެ. އޭ ގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބަދަލުކޮށްލަދެއްވަންވީ (ށ) އަދި (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ މައްސަލަތައް ބަލާނީ އެ ސަރަޙައްދުތަކުގެ މެޖިސްޓްރޭޓް
ކޯޓުތަކުންނެވެ. އިންތިޤާލީ މަރުޙަލާގެ މި. ދެން ސަބަބަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފާހަގަކުރެ ވެނީ އަތޮޅުތެރޭގައި
ހިނގާ މައްސަލަތަކުގައި އެ މައްސަލައިގައި ޝާމިލުވާ އެންމެހައި ފަރާތްތައް މާލެއަށް ހާޒިރުކޮށްގެން ޝަ ރީޢަތްތައް
ކުރިޔަށް ގެންދިއުމަކީ ކުރަން ދަތި އަދި ދައުލަތަށް ބޮޑު ޚަރަދުތަކެއް އުފުލަންޖެހޭ ކަމަކަށްވާނެތީ އާއި ޖުވެނަ ލް
ކޯޓުގައިޖާގައިގެ ދަތިކަން ހުރި ގޮތުން އިންތިޤާ ލީ މަރުޙަލާގައި މިކަމަކީ ކުރަން ދަތި ކަމަކަށްވާނެތީ.

(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! އެގޮތަށް ގެންދެވޭނެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! މިހާރު ވެސް އުސޫލެއްގެ ގޮތުން ހަމަ
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް އެބައިން ގައިޑުލައިނެއް ޢަދުލުގެ ގަވާއިދު ދެއްތޯ؟ އެ އީ ހަމަ މެޖިސްޓްރޭޓިވް
ކޯޓުގައި ކުދިންގެ މައްސަލަ ބެލިއަސް ވެސް ހަމަ ޢަމަލުކުރަންޖެހޭ އުސޫލު. އެކަމަކު ތި ފާހަގަކުރެ އްވި ގޮތަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ވެ ސް އެބަ ދަތިތަކެއް އެބަހުރި އިނގޭތޯ ޢަމަލުކުރުމުން ވެސް ދަތިތަ އް އެބަހުރި.
ޢަމަލުނުވެސްކުރޭ ކުރެވެން ހު އްޓަސް ވެސް. އެހެންވީމާ، އެކަން އޮތީ އެހެން. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު މިދެންނެވީ
އިންތިޤާލީ މަރުޙަލާގައި އެބަހުރިތާ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ހަމަ ގެންނަންޖެހޭ ބައިވަރު ބަދަލުތަކާއި ސަރަޙައްދީ
ޑިވިޜަންތައް ގާއިމުކުރެވެންދެން މި އުސޫލަށް ފޮލޯކުރުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ފަސޭހަވެގެންދާ ނެ
ކަމެއް. އެހެންނޫނީ މި ހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހުރި ފެސިލިޓީ ސް ހުރިގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ހުރިހާ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް
މިކޮޅަށް ގެނެސްގެން ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބަލަނީ އަވަސް މަރުޙަލާތަކެއްގައި ނިންމަންޖެހޭ
މައްސަލަތަކަކަށްވާތީ، އަތޮޅުތެރެއިން އެ ހުރިހާ އެންމެން ގެނެސް މިކޮޅުގައި ބައިތިއްބައިގެން ދެން ވަ ރަށްބޮޑު
ޚަރަދުތަކެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ދައުލަތުން އެ އެންމެންނަށް ފައިސާ ވެސް ދޭންޖެހޭނެ އިނގޭތޯ ޕޭރަންޓެއް
ވިޔަސް، ހެއްކެއް ވިޔަސް، ކުއްޖާ ވިޔަސް އެ ހުރިހާ އެންމެން ގެނެސް އެ ޕްރޮސެ ސް ދާއިރުގައި ވަރަށް ދަތިތައް
ދިމާވާނެތީވެ އަސްލު.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ރ) ތޯ؟ މި ގާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ޑިވިޜަންތައް، މި
ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތީން ގާ އިމުކުރެވެންދެން މާލޭ ގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުން މި މާއްދާގެ (ށ) ގެ
ދަށުން ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ވެސް ޢަމަލުކުރަންވާނީ، މި ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކުޑަކުދިންގެ
ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގެ އަސާސްތަކާ އެއްގޮތަށޭ. ސޯ. މާލޭގައި... (ބ)
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެބައިން ކޮމެންޓެއް އިނގޭތޯ (ރ) އަށް. އާދެ! މި ގާނޫނުގެ، އާދެ! (ރ) ގައި މި ބަޔާންކުރަނީ މި
ގާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ސަރަޙައްދީ ޑިވިޜަންތައް، މި ގާނޫނުގައިވާ
ގޮތުގެމަތީން ގާއިމުކުރެވެންދެން މާ ލޭގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުން މި މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން
ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބެލުމުގައި ވެސް ޢަމަލުކުރަންވާނީ މި ގާނޫނު، އެއީ ޖުވެނައިލް ކޯޓުންނޭ މިބުނާ މާއްދާ

ދެއްތޯ؟ (ށ)ގައި މިބުނަނީ... މީގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަދަލުކޮ ށްލަން ބޭނުންވަނީ މި ގާނޫނުގެ، ފަހަތުގައި މި އޮތީ
ނޫންތޯ މާލޭގައި ގާއިމުކޮށްފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުންނޭ އެ ބުނާ ބައި އެ ސަރަޙައްދުތަކުގެ މެޖިސްޓްރޭޓު ކޯޓުތަކުން އެ
މެޖިސްޓްރޭޓު ކޯޓުތަކުން ބެލިކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް ދެންމެ ގެނައި އިޞްލާޙުގައި އެ ދާ ބައި އަންނާނެތާ ދެއްތޯ؟
ފަނޑިޔާރުން އެކޮޅަށް ވަޑައިގެން. އެހެންވީމާ، އެ އިޞްލާޙު އެގޮތަށް ބަދަލުކޮށްލީމާ ކުރީގައި ވެއްޖެއްޔާ އެ
ޑިވިޜަންތައް މި ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތީން ގާއިމުކުރެވެންދެން މާލޭގައި ހުރި ޖުވެނައިލް ކޯޓުންނޭ ބަލަން އޮތުން އެ
ބައި ބަދަލުކޮށްލަދެއްވަންވީ މެޖިސްޓްރޭޓު ކޯޓުތަކުން ބަލާގޮތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުރީގެ މާއްދާ އެއް ގޮތްކޮށްލަދޭންވީ ފަޒްލާ. އޯކޭ. ދެން (ބ). މި މާއްދާގެ (ނ) ގެ ބޭނުމަށް ޓަކައި، ޖުވެނައިލް
ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން އެހެން ޖުޑީޝަލް ދާއިރާތަކަށް ގޮސް، އެ ދާއިރާތަކު ގައި ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތަ ކުގެ ޝަރީޢަތް
ހިންގުމަކަށް ހުރަހެއް ނެތެވެ.
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އޭގައި އެކަމަކު އެބައިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމެންޓެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންނަމަވެސް، އެފަދައިން ހިން ގާ ޝަރީޢަތްތައް ވެސް ހިންގަންވާނީ، ޢާންމު ޖިނާޢީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގައި ބޮޑެތި
މީހުންގެ ޝަރީޢަތްތައް ހިންގުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ކޯޓު ތަކުގެ ނިޒާމުން ބޭރުން މި މާއްދާ ގައި ބަޔާންކުރާ
އުސޫލުންނޭ.
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އޭގައި (ނ)ގެ ބޭނުމަށް ޓަކައި ޖުވެނައި ލް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ކަމާ ގުޅުންހުރި
މުވައްޒަފުން. އެބައި އިތުރުކޮށްލަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެއީ ކުރިއަށް ދެންމެ އަޅުގަނޑު މިކީ އަނެއް ދެ މާއްދާގައި ވެސް ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި މުވައްޒަފުން.
އޯކޭ. ޕްރޮބޭޝަން އޮފިސަރުންނާއި ކަ ރެކްޝަނަލް އޮފިސަ ރުން. 25 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ). ޕްރޮބޭޝަންގައި ތިބޭ

ނުވަތަ ޕެރޯލްގައި ދޫކުރެވޭ ކުޑަކުދިންގެ ކަންކަން ބަލައި ، މޮނިޓަރކުރުމުގައާއި، ކުޑަކުދިންގެ ކަރެކްޝަނަލް
މަރުކަޒުތަކުގައި ބަންދުގައި ތިބޭ ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި މަސައްކަތްކުރަންވާނީ މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް
ސަރވިސްގައި އެކަމަށް ޚާއްޞަކުރެވޭ ޔުނިޓަކުންނެވެ. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި އެއްޗެ އްސަށް ވެސް ޖޭ.ޖޭ
މަރުކަޒުތައް ގާއިމުކުރަން. އޯކޭ. ޕްރޮބޭޝަންގައި ތިބޭ ނުވަތަ ޕެރޯލްގައި ދޫކުރެވޭ ކުޑަކުދިންގެ ކަންކަން ބަލައި
މޮނިޓަރކުރުމުގައާ އި، ކުޑަކުދިންގެ ކަރެކްޝަނަލް މަރުކަޒުތަކުގައި ބަންދުގައި ތިބޭ ކުޑަކުދިންނާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި
މަސައްކަތްކުރަންވާނީ މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްގައި އެކަމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ ޔުނިޓަކުންނެވެ. ސޯ
ޚާއްޞަ ޔުނިޓެއް އެމީހުން ގާއިމުކުރަންޖެހޭނެ. (ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޔުނިޓުގައި
މަސައްކަތްކުރަންވާނީ، އާދެ! (ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޔުނިޓުގައި މަސަ އްކަތްކުރަންވާނީ
ކުޑަކުދިންނާއެކު މަސައްކަތްކުރުމަށް ޚާއްޞަ ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ، އެކަމަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ
އޮފިސަރުންނެވެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ހުށަ ހަޅުއްވާ ކޮމެންޓު. ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަންގެ ކޮމެންޓު އިނގޭތޯ. މި
މާއްދާއަށް ގެންނަން ބޭނުންވާ ކޮމެންޓަކީ މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޔުނިޓުގައި މަސައްކަތްކުރަންވާނީ،
ކުޑަކުދިންނާއެކު މަސައްކަތްކުރުމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ދެ ޖިންސުގެ އޮފިސަރުންނެވެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ދޮޅުގަޑިއިރުވުމާއިއެކު ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެމަތީން ގަޑި އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާލަން 4 ޖަހާއިރަށް
ކޮމިޓީގެ ގަޑި، މަސައްކަތުގެ ގަޑި އިތުރުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްމުޙުސިން. އާދެ! ވޯޓު ދެއްވުން...
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ކުޑަކުދިންނާއެކު މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަކީ ޚާއްޞަ
ތަމްރީނު ލިބިފައިވާ ބައެއް ކަމުގައިވުން. 26 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ). މި ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ މުއައްސަސާތަކުގައި އެކި
ހައިސިއްޔަތުން ކުޑަކުދިންނާ މުޢާމަލާތްކޮށް، އެ ކުދިންގެ މައްޗަށް ފިޔަވަޅު އެޅުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ނުވަތަ އެ
ނޫން ވެސް ހައިސިއްޔަތަކުން އެކުދިންގެ މައްޗަށް ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ އެންމެހައި ފަ ރާތްތަކަކީ
ކުޑަކުދިންނާއެކު މަސައްކަތްކުރުމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނާއި ހުނަރާއި އިރުޝާދު ލިބިފައިވާ ބައެއް ކަމުގައި ވާންވާނެ އެވެ.
26 އަށް އެބައޮތް ދެއްތޯ ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ކޮމެންޓެއް.
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެއަކުރެއް އިތުރުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން ކޮމެންޓު ކޮށްފައި އެބައިން. މީގައި ފުރަތަމަ ސަބަބު ދަންނަވައި ލާފައި
އަޅުގަނޑު ކުރިއަށްދިޔައިމާ ތަންކޮޅެއް ފަސޭހަވާނެ ކަންނޭނގެ. މި ގާނޫނުގެ 71 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކުދިންގެ
މައްޗަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ ކުރިންނާއި ފަހުން އިޞްލާޙުވުމަށް އިތުރު ފުރުޞަތުތަކެއް ދެވޭތީ އެ ކުދިންގެ ކަންކަން
ބެލެހެއްޓުން އެންމެ އެކަށީގެންވަނީ ކޯޓުގެ ޕްރޮބޭޝަން އޮ ފިސަރުން ކަމުގައި ވާތީ އެ މާއްދާއަށް އިތުރު އަކުރެއް
އިތުރުކުރަން އިނގޭތޯ. ދެން އަދި ހަމަ އެއާއެކު (ނ)، (ރ) ދެ އަކުރު އިތުރުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ

ހުށަހަޅަން. ދެން މި އިތުރުކުރާ ބައިގައި ޕްރޮބޭޝަން އޮފިސަރުންނާއި ކަރެ ކްޝަނަލް އޮފިސަރުންނާއި
ކައުންސިލަރުން އެއީ އިނގޭތޯ. ދެން (ނ) ގައި މިގޮތަށް ގެންނަން. މި ގާނޫނުގެ 71 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން
ޝަރީޢަތުން މައްސަ ލަ ބަ ލައި ފިޔަވަޅު އަޅާ ޙާ ލަތުގައި ޕްރޮބޭޝަންގައި ދޫކުރެވޭ ކުދިން މޮނިޓަރކު ރުމާއި އެކުދިން
ޕްރޮބޭޝަންގެ ޝަރު ޠުތަކާ އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރޭތޯ ބަލާ އެކަންކަމުގެ މަޢުލޫމާތުތައް އެއްކޮށް އެ މަޢުލޫމާތުތައް
ޝަރީޢަތަށް ފޯރުކޮށްދޭނީ ޖުވެނައިލް ކޯޓު ނުވަތަ އެ ކޯޓުގެ ޑިވިޜަންތަކުގެ ޕްރޮބޭޝަން އޮފިސަރުންނޭ. އަދި
ޕްރޮބޭޝަނުގައި ތިބޭ ކުދިން މޮނިޓަރކުރުމުގައި ދައުލަތުގެ ކަމާ ބެހޭ ތަންފީޛީ އިދާރާތަކުގެ އެހީތެރިކަން ކޯޓުގެ
ޕްރޮބޭޝަން އޮފިސަރުންނަށް ލިބިދޭންޖެހޭނޭ. އެއީ (ނ) އިނގޭތޯ. ދެން (ރ) ގައި ކުޑަކުދިންގެ މައްޗަށް ޖިނާޢީ
ދަޢުވާއެއް އުފުލޭ ޙާ ލަތުގައި ޝަރީޢަތުގެ އެންމެހައި މަރުޙަލާއެއްގައި އަދި ޝަރީޢަތްތައް ފަހުގެ މަރުޙަލާތަކުގައި އެ
ކުދިން އިޞްލާޙުވެ އަނބުރާ މުޖުތަމަޢުއަށް އައުމަށް އެހީތެރިވެދިނުމުގެ ގޮތުން އެކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ކައުންސިލު ން
ޚިދުމަތް ދޭނީ ޖުވެނައިލް ކޯޓު ނުވަތަ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ޑިވިޜަންތަކުގެ ކައުންސިލަރުންނެވެ. އެހެންވީމާ، މިބައި
ވެސް ހަމަ އިތުރުކުރަން. ކޯޓު މަރުޙަލާގައި ވެސް އެ ކުދިންނަށް ދޭންޖެހޭ ކައުންސިލިން ގ ބައިތަކެއް އިންނަކަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފާހަގަކު ރެވޭ. މޮނިޓަރިންގ ޕްރޮބޭޝަން އޮފިސަރުން ކުދިންނާ އެޓޭޗްވެގެން
ކުރިއަށްދާއިރުގައި ބައެއްފަހަރު އެ ކުދިންނާ ވަރަށް ގާތުން މަސައްކަތްކުރަން އެބަޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ޓަކައި
މިހާރު ކޯޓުގައި ހުންނަނީ އެންމެ ޕްރޮބޭޝަން އޮފިސަރެ އް. ދެޓް އިޒް ނޮޓް އިނަފް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މުޅި
ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކުށްކުރާ ކުޑަކުދިންގެ މައްސަލަތައް ބަލަން ޙަވާލުވެގެންދާ އިރުގައި އެކަމަށް އިތުރަށް ފަހިވެގެންދާނެ
ޖެހޭނެ ކަމަށް ފާހަ ގަކުރެވޭ. އެހެންވީމާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޯކޭ. އެހެންވީމާ، 25 ވަނަ މާއްދާއަށް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ހުށަހަޅުއްވާފައި ގޮތުގެމަތީން (ރ)، އޯކޭ (ށ) 26 މި
މާއްދާގެ (ހ)... އާދެ!
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ މުއައްސަސާތަކުގައި، އެކި ހައިސިއްޔަތުން ކުޑަކުދިންނާ މުޢާމަލާތްކޮށް، އެކުދިންގެ މައްޗަށް
ފިޔަވަޅު އެޅުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ނުވަތަ އެނޫން ވެސް ހައިސިއްޔަތަކުން އެކުދިންގެ މައްޗަށް ގާނޫނު
ތަންފީޛުކުރުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ އެންމެހައި ފަރާތްތަކަކީ، ކުޑަކުދިންނާއެކު މަސައްކަތްކުރުމަށް ޚާއްޞަ ތަމްރީނާއި
ހުނަރާއި އިރުޝާދު ލިބިފައިވާ ބަޔަކަށްވާންވާނޭ. މީގައި މިހާރު މި ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ މުއައްސަސާތައް އިނގޭތޯ.
މިއީ މީގައި ދިމާވި ވީހާ ވެސް ކުޑަކޮށް މީތި ސްޕެސިފިކްވާން އެބަޖެހޭ އިނގޭތޯ. ސްޕެސިފިކް ނުވީމާ މިވާގޮތަކީ ވަކި

ހިސާބަކުން އެ އިންނަ އެތީގައި ލޫޕްހޯލަކަށްވެގެން އެބަދޭ އި ނގޭތޯ. މިސާލަކަށް މި ކޭސްގައި އެއީ އަސްލު ގާނޫނީ
ގޮތުން އަސްލުގައި އިންނަ ލޫޕްހޯ ލަކަށް ބޭނުންކުރާތަން އެބަ އާދޭ. ވަރަށް ގިނަފަހަރަށް އެބަ އާދޭ. މިސާލަކަށް
އެމީހާ، އެމީހުން ބަލާ ބައެއްނޫނޭ. ތިމަންނަމެން އަނެއްކާ އެ ބަލާފައި އިނީ ތަމްރީނު ލިބިފައި ހުރި މީހެއް ނޫނޭ.
ތަމްރީނު ލިބިފައި ހުރި މީހެއްނޫނޭ ތީކީ އެޓެންޑްކޮށްފައި ހުރީ. އެ ލްޫޕޯހލަކަށް އެބަ ބަދަލުވޭ. އެހެންވީމާ،
ސްޕެސިފިކްވާންޖެހޭނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިތަނަށް ނުލިޔަސް ވެސް އަޅުގަނޑުމެނަށް ކުރެވިދާނެ ކަމަކީ، ކޮންމެ ބާބެއްގައި ވެސް، ކޮންމެ
ބާބެއްގައި ވެސް އެއްވެސް މާއްދާއެއްގައި މިސާލަކަށް އަންނަނީ މިވެނި މުއައްސަސާތަކެކޭ. ޖުމުލަގޮތެއްގައި މި
ބާބުގައި ބަ ޔާންކުރާ މުއައްސަސާތައް. ކިޔާފައި އަންނަ ބައެއް ވެއްޖިއްޔާމުން ތިރީގައި މާނަކުރުމުގައި
ސްޕެސިފިކްކޮށްލަދޭންވީ 26 ވަނަ މާއްދާ ނޫނީ 2 ވަނަ މާއްދާގެ މާނަ މި ކުރާ، ބަޔާންކުރާ މުއައްސަސާތަކަ ކީ މިއީ
މިއީ މިއީއޭ. އެހެންވެއްޖިއްޔާމުން އޭގައި މައްސަލައެއް ނޫފެދޭނެ ކަންނޭނގެ. އަޅުގަނޑުގެ އެބައޮތް އިޝޫއެއް.
މިހާރު މު އައްސަސާއެއް އުފެއްދިދާނެ މީގެ ފަހުން ވެސް ކުޑަކުދިންނާ ގުޅުންހުރި އެހެން އެންޓިޓީއެއް އުފެއްދިދާނެ.
ސްޕެސިފައިކޮށްފިއްޔާމުން އެ މުއައްސަސާ ނުހިމެނޭ ކަމުގައި ވަންޏާ...
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ނ) ސީ.އާރު.ސީގެ ދަށުން ބެއިޖިން ރޫލްގައި މި ބުނަނީ ކު ޑަކުދިންނާ ކޮންޓެކްޓްވާ އެއްވެސް ފަރާތެއް، ކުޑަކުދިން
ޢަދުލުގެ ނިޒާމާ ގުޅޭ ކުޑަކުދިންނާ ކޮންޓެކްޓުވާ ހުރިހާ ފަރާތަކީ މިކަމާ ގުޅޭ ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމު ހަދާފައޭ
ހުންނަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ، އަސްލު އެންމެ ބޮޑު މައް ސަލައެއް ހަމަ ބެއިޖިން ރޫލްގައި ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކޮށްފައިވާނެ ފުލުހުން. ފުލުހުން ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާނެ. އެއީ މި ދާއިރާގެ ދޮރުވާނުން އެއީ. މި
ބޭފުޅުން ޢަމަލުކުރާގޮތަކުން ކުދިން ހަމަ މުޅި ނިޒާމު ދެކެ ފޫހިވެދާނެ. މިސާލަކަށް އެސް.އޯ ފުލު ހުން ގޮސް އެ
މައްސަލަ އެތަނަށް އެޓެންޑްކުރި ގޮތަކުން މުޅި ސިސްޓަމް ދެ ކެ ފޫހިވެ އަޅުގަނޑުމެންނާ އެއްކޮށް ވެސް ވޯކްކުރަން
ބޭނުންނުވެދާނެ. އެހެންވީމާ، މީގައި މި ބުނަނީ ކުދިންނާ ކޮންޓެކްޓްވާ، ކުދިންނާ މުޢާމަލާތްކުރާ ހުރިހާ ފަރާތަ ކީ
ވެސް ކުޑަކުދިންނާ ޑީލްކުރުމުގެ ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމެއް ހާދާފައި ހުންނަ ފަރާތަކަށް ވާންޖެހޭނެ. ތިމަންނަމެން
ވާހަކަދައްކަނީ ކުޑަކުއްޖަކާއޭ. އެހެންވެ އްޖިއްޔާ ކިހިނެއްތޯ ތިމަންނަގެ ބަހުރުވަ ހުންނަންޖެހޭނީ. ތިމަންނަގެ ޢަމަލުތައް
ހުންނަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ބޮޑަށް ބެއިޖިން ރޫލްސްގައި ވެސް ފުލުހުން ތަމްރީނުކުރަން ބާރުއަޅާފައި އޮވޭ
ހަމަ. ޚާއްޞަކޮށް ފްރަންޓް ލައިންގައި އުޅޭ ފުލުހުން.

(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ށ) އިނގޭތޯ. މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ މަޤްޞަދުތައް ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި މި ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ
މުއައްސަސާތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންނަށް ތަމްރީނު ދެވޭނެ އަދި އެފަދަ މުވައްޒަފުންގެ ގާބި ލިއްޔަތު
ގަވާއިދުން މުރާޖަޢާކޮށް ވަޒަންކުރެވޭނެ އިންތިޒާމެއް އެ މުއައްސަސާތަކުގައި ހަމަޖައްސަންވާނެ އެވެ. އޯކޭ ދެއްތޯ.
(ނ) މި މާއްދާ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ އިންތިޒާމުތައް މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ 6 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި މި
ބާބުގައި ބަ ޔާންކުރާ ކޮންމެ މުއައްސަސާއަކަށް ހަމަޖައްސަންވާނެއެވެ. އަދި އެކަން އެގޮތަށް މުއައްސަސަތާކުން
ހަމަޖައްސާކަން މިނިސްޓަރު ކަށަވަރުކުރަންވާނެއެވެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ކޯޓުތައް އުފައްދަން 18 މަސްދުވަސް ނަގަނީ
ޢިމާރާތްކުރުމާއި އެ ހުރިހާ ކަމެއް. މިއީ މީހުން ތަމްރީނުކުރުމާ ބެހޭ ބައެއް. ތަމް ރީނުތައް ހިންގިދާނެނޫންތޯ. ކުރީގައި
އެއީ ޑިވިޜަންތައް ގާއިމުކުރަން. މިއީ މަސައްކަތްކުރާ މީހުންގެ ތަމްރީނުތައް. ވާނެ. މިވަރު ޖަހައިގެން އަދި އެއް
އަހަރުން ވާނެ. (ރ) މި ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ މުއައްސަސާތަކު ގައި އެކި ހައިސި އްޔަތުން ކުޑަކުދިންނާއި މުޢާމަލާތުކޮށް
އެ ކުދިންގެ މައްޗަށް ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ނުވަތަ އެނޫން ވެސް ހައިސިއްޔަތަކުން އެ ކުދިންގެ މައްޗަށް
ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް ދެވޭ ތަމްރީނާއި އިރުޝާދުވާންވާނީ އެ ކުދިންގެ ޢަދުލުގެ
ނިޒާމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކަށް ދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް ކަ މާއި ގުޅޭ ބައިނަލްޢަޤްވާމީ އުސޫލުތަކާއި ބަޔާންކުރާފަދަ
ތަމްރީނާއި އިރުޝާދުކަމުގައެވެ. އޯކޭ ދެއްތޯ. (ބ) މި މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ މަޤްޞަދުތައް ހާސިލުވަމުންދާ މިންވަރު
ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ކަންކަން ވިލަރެސްކުރާނެ ނިޒާމެއް ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތައް ހިމެނޭ ގޮތުން މި ގާނޫނުގެ
ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫ ލުތަކާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން މިނިސްޓަރު ގާއިމުކުރަންވާނެއެވެ .
ސްޓޭންޑެޑް ނޫންތޯ. ޖޭ.ޖޭ ކޮމެންޓެއް.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުގެ ކޮމެންޓަކީ މިނިސްޓަރ ކަމުގައި ވިޔަސް ހަމަ ޖޭ.ޖޭއިން ދެއްތޯ މި ކަންތައް ކުރިއަށްގެންދާނީ.
އެހެންވީމާ، އޭތި އަޅުގަނޑުމެނަށް ޔަޤީން.
ރިޔާސަތުން ވާ ހަކަދެއްކެވުން:

އޭތި ސްޕެސިފައިކޮށްލަން. ގަވާއިދުތައް ބަޔާންކުރާ، މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ޖުވެނަލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުން އެކުލަވާލާ
ގަވާއިދުތަކާއި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުތަކާއި އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން މިނިސްޓަރު ގާއިމުކުރަންވާނެއެވެ. އެހެން
ބަދަލުކޮށްފިއްޔާ އޯކޭތޯ؟ އޭރުން ލިމިޓްވޭ ދެއްތޯ އެކަމު އެ. ހޯމް މިނިސްޓަރ މިއީ. ހޯމް މިނިސްޓަރ މިނިސްޓަ ރު
ކަމަށް ގާނޫނުގައި ލިޔެފައި އިނީ. އެހެންވެ އޯކޭ. 5 ވަނަ ބާ ބު. ޖިނާޢީ މައްސަލަ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލުން. ޖިނާޢީ
މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭ އުމުރު. 27 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ). އެހެން ގާނޫނެއް އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވީނަމަ
ވެސް ކުޑަކުދިން ކުށުގެ ޖިނާޢީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭނެ އުމުރަކީ 15 އަހަރެ ވެ. މީތި އަޅުގަނޑުމެން
ބަލައިފިން އިއްޔެ. މިކަން މި އޮތީ މި މާއްދާ އަޅުގަނޑުމެނަށް ދޫކޮށްލެވިދާނެ. ބަލާފައި އޮތީމަ. އެއްކޮށްނެއް ނޫން.
(ހ) އެކަނި. އާދެ! ތިހާ ހިސާބަށް. އެހެން ގާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވީނަމަވެސް ކުށްކުރި
ހިނދުގައި ކުޑަކުއްޖެއް ކަމުގައިވާ ކުދިން ކުރާ ކުށްތަކާ ގުޅިގެން އެ ކުދިންގެ މައްޗަށް ޖިނާޢީ މަސްއޫލިއްޔަތު
ކަނޑައަޅުމުގައި އިސްކަންދޭންވާނީ މި ގާނޫނަށެވެ. އެއްވަނަ ސްޓޭންޑެޑް ހަމަ. މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާއިރު
ޢަމަލުކުރެވެމުންދާ ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކުގެ ތެރެއިން ކުޑަކުދިން ޖިނާޢީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލުމާ ގުޅޭގޮތުން
ޢަމަލުކުރެވޭ އެންމެހައި ގާނޫނުތަކާއި ގަވާ އިދުތަކާއި އެކުލެވޭ މި ގާނޫނާ ތަޢާރުޟުވާ އުސޫލުތައް މި ގާނޫނަށް
ޢަމަލުކުރަން ފެށުމާއެކު ބާޠިލުވީއެވެ. މުހިންމު ކަމެއް. (ރ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުމުރަށްވުރެން
ހަގުއުމުރުގެ ކުދިންގެ ތެރެއިން ގާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ ކުދިންނާއި ކުށަށް އަރައިގަތުމުގެ ނުރައްކަލުގައި
ތިބޭ ކުދިން ކުށްކުރުމާއި ދުރުހެލިކޮށް އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ފަރުވާދީ އެ ކުދިން ރިހެބިލިޓޭޓްކުރުމަށް ޓަކައި
އަޅަންޖެހޭ އަވަސް ފިޔަވަޅުތައް އެޅޭނެ ނިޒާމެއް ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން އެ
ގާނޫނު ތަންފީޛުކު ރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކޮށްފައިވާ ސަރުކާރުގެ ވުޒާރާއެއް ހަމަޖައްސަންވާނެއެވެ. އެއީ ޖެންޑަރ
މިނިސްޓްރީއަށް މި ގާނޫނު ދީފައި އިންނަނީ. އެކަމަކު ވީ ހޭވް ޗޭންޖްޑް އި އްޔެ މި ޒިންމާގެ ތެރެއިން ވަކި
އުމުރުފުރައެއް އަޅުގަނޑުމެން ނަގައިފީމެއް ނޫންތޯ. މިހާރު މީތި މި ގޮތަށް ބޭންދުން އޯކޭ. އެއީ 12 އަހަރާ އި 15
އަހަރާ ދޭތެރޭ މި ދިނީ އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް ޖުވެނަލް ޖަސްޓިސްއަށް. ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނަލް ޖަސްޓިސްއަ ށް
ދާނީ. ދެން އެއިން އެއަށްވުރެ ދަށް ކުދިންގެ އުމުރުން ހަގު ކުދިންގެ ބައި މި އަންނަނީ ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީއަށް
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ލަފާ މި ކުރަނީ. އެކަމަކު މި މާއްދާއަ ށް އެޑްކުރެވިދާނެ އަނެއް ބައި. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
އެހެންވީމާ، ހޯމް މިނިސްޓްރީއާ ޙަ ވާލުކު ރަނީ މި. އޯކޭތޯ؟ އެހެންވީމާ، ޖުވެނަ އިލް ކޯޓުގެ ކޮމެންޓާ އެއްގޮތަށް.
އެހެންވީމާ، ދެބައި އަންނާނެ. ވަރަށް ސްޕެސިފިކަ ލީ ޕްރޮގްރާމު ހިންގަން ތި ބޭފުޅުންނާ ޙަވާލު މިވަނީ 12 އަހަރާއި
15 އަހަރާ. ދެން ވެސް އެއަށްވުރެން ހަގުކުދިންގެ ވެސް ކުށުގެ މާޙައުލު ރިހެބި ލިޓޭޝަނާއި އައިއްސިއްޔާ ހަމަ އެ
ވެސް ތި ބޭފުޅުން. އޯކޭތޯ. އޯކޭ. ޔާ. މިއީ ހަމަ އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ފަރުވާދީ އެ ކުދިން ރިހެބިލިޓޭޓްކުރުމަށް.
މި ބައެއް ނުކުރެވޭނެ ޖެންޑާއަކަށެއް ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް ވެސް ސްޓިލް. އެއީ ގާނޫނާ ޚި ލާފު ޢަމަލުތަކަށް ހުށަހެޅޭ

ކުދިންނާއި ކުށަށް އަރައިގަތުމުގެ ނު ރައްކަލުގައި ތިބޭ ކުދިން ކުށްކުރުމާއި ދުރުހެލިކޮށް އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ
ފަރުވާދީ އެ ކުދިން ރި ހެބިލިޓޭޓްކުރުމަށް ޓަކަ އި އަޅަންޖެހޭ އަވަސް ފިޔަވަޅުތައް އެޅޭނޭ ނިޒާމެއް ކުޑަކުދިންގެ
ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން އެ ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު... އެހެންވީމާ،
ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކުގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުންނެއް ނޫން އެ އެތާ އިންނާނީ. އެތަން
ކަނޑާލަން. އޯކޭތޯ ރޫނާ؟ މޫވްކުރަނީ އިނގޭތޯ. ނެކްސްޓް. (ބ) މި މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކުރާ ނިޒާމު، މި
ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ 6 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ގާއިމުކުރަންވާނެއެވެ. ރޫނާ ޑިއުރޭޝަނެއް އައިއްސި. 6
މަސްދުވަސް. ކުޑަކުއްޖެއް ކަމުގައި ބެ ލުން. 28 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ). ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އިދާރާއަކުން އެއްވެސް
ފަރާތަކާއިމެދު ފިޔަވަޅުއެޅުމުގައި އެ ފަރާތަކީ ކުޑަކުއްޖެއްކަން ނުވަތަ އުމުރުން 18 އަހަރުން މަތީގެ މީހެއްކަން
ޔަޤީންނުކުރެވޭ ޙާލަތެއް މެދުވެރިވެއްޖެނަމަ، އެހެން ގޮތަކަށް ސާބިތުނުވާހާ ހިނދަކު އެއީ ކުޑަކުއްޖެއް ކަމުގައި ބަލައި
މި ގާނޫނުން ލިބިދޭ މަންފާ އެ ކުއްޖަލަށް ލިބިދޭންވާނެއެވެ. އެ އުމުރު ކަށަވަރުވާން. (ށ) ގާނޫނާ ޚިލާފުވި ކަމަށް
ބެލެވޭ ކުޑަކުއްޖަކީ ކުށުގެ ޖިނާޢީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންޖެހޭ ކުއްޖެއްކަން މި ގާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުމަށް
ޓަކައި ކަނޑައެޅުމުގައި، އެކުއްޖާގެ އުމުރު ޔަޤީންނުކުރެވިއްޖެނަމަ، އެނޫން ގޮތަކަށް ސާބިތުނުވާހާ ހިނދަކު އެ
ކުއްޖަކީ ކުށުގެ ޖިނާޢީ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލަންނުޖެހޭ ކުއްޖެއް ކަމުގައި ބަލަންވާނެއެވެ. އޯކޭ ދެއްތޯ. އުމުރަށް ބަލައި
ކުށްވެރިނުކުރުން، 29 ވަނަ މާއްދާ. ވަކި ޢަމަލަކީ އުމުރުން 18 އަހަރުން މަތީ މީހަކު ކޮށްފިނަމަ ކުށެއް ކަމުގައި
ނުބެލެވޭ ޢަމަލެއް ކަމުގައިވާނަމަ، އެ ޢަމަލު ކުޑަކުއްޖަކު ކުރާ ޙާލަތެ އްގައި ވެސް އެއީ ކުށެއް ކަމުގައި
ބަލައިގެންނުވާނެއެވެ. ދެން ވަރަށް ސްޓޭންޑަޑް އެއްޗެއް. ކޮން ގޮތެއްތޯ ހުށަހަޅުއްވަނީ؟ ބްރެކެޓްގައި ޖަހާލަންތޯ
ސެޓޭޓަސް އޮފެންސަސް އޭރަށް ސާފުވީނޫންތޯ. ހަމަ ބް ރެކެޓް އިތުކޮށްލަ އްވާ ސްޓޭޓަސް އޮފެންސަސް. ނޫން، ނޫން
އަދި 10 މިނިޓު އެބައޮތް. 10 މިނިޓުން ނިމިދާނެ ބާބެއް ވެސް. 6 ވަނަ ބާބު، ކުއްޖާގެ ޙައްޤުތައް. ކުއްޖާގެ
ޙައްޤުތައް، 30 ވަނަ މާއްދާ. ކުށުގެ ތު ހުމަތުގައި ކުއްޖާއަށް މި ގާނޫނުގެ ދަށުން އަންނަނިވި ޙަ އްޤުތައް
ލިބިގެންވެއެވެ. (ހ) ގާނޫނު ތަންފީޛު ކުރުމުގެ އެއްވެސް މަރުޙަލާއެއްގައިވާ ކުއްޖަކާ އިމެދު އެ ކުއްޖާ ބެލެހެއްޓުމާ އި
ޙަވާލުވެ ހުންނަ ފަރާތުން އެއްވެސް ސިފައެއްގައި ރަހުމުކުޑަ ނުވަތަ ޖިންސީ ނުވަތަ ބަދުއަޚްލާޤީ ނުވަތަ ބޭއަދަބީ
ނުވަތަ ލާއިންސާނީ ނުވަތަ އަނިޔާވެރި ނުވަތަ އިހާނެތި ޢަމަލެއް، ޔާ. އެއް ބަސް މަދުވެއްޖެ. ދަށު ދަރަޖައިގެ އެ
ބަސް. އެޗް.އާރު.ސީ.އެމުން ބުނެފި ދެއްތޯ. ނުވަތަ ބޭއަދަބީ ނު ވަތަ ލާ އިންސާނީ، ނުވަތަ އަނިޔާވެރި ދަށު ދަރަޖައިގެ ،
ނުވަތަ އިހާނެތި ޢަމަލެއް، ނުވަތަ ފުރައްސާރަކުރުމުގެ ޢަމަލެއް ނުވަތަ އިންސާނީ ކަރާމާތް ގެއްލޭފަދަ އެއްވެސް
ކަމެއް ނުހިންގުން، އަދި އެހެން މީހަ ކު ހިންގިޔަ ވެސް ނުދިނުން. ޢަމަލެއް ނުވަތަ އަދަބެއް ނުދިނުން ވެސް
އިންނާނެ. އެޗް.އާރު.ސީ.އެމްގެ ކޮމެންޓް ޕްރޮބަބްލީ އިންލައިންވާނެ އަޅުގަނޑުމެން ބުނަން ބޭނުންވާ އެއްޗަކާ. އޯކޭ،

ކުރިއަށް. ހިންގިޔަ ވެސް ނުދިނުން. (ށ) ކުއްޖާއަށް އެއްވެސް ޖިސްމާނީ ނުވަތަ ނަފުސާނީ ހާނިކައެއް ލިބޭނޭ
އަދަބެއް ނުދިނުން. (ނ) ކުއްޖާ ދައްކަންޖެހޭ ޖުރުމަނާގެ ނުވަތަ އެނޫން ވެސް ފައިސާއެއް... (ށ) އަށް އެބައިން.
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުއްޖާއަށް އެއްވެސް ޖިސްމާނީ ނުވަތަ ނަފުސާނީ ހާނިކައެއް ލިބޭނޭ އަދަބެއް ނުދިނުން ނުވަތަ ކުއްޖާއާއިމެދު
އިހުމާލުގެ ޢަމަލެއް ނުހިންގުން. އާދެ! އެއީ ބަންދުގައި ހުންނައިރުގައި އެތަނަކުން ވެސް. ސަބަބަކަށްވަނީ
ކުއްޖާއާމެދުގައި އިހުމާލުވުމަކީ ވެސް ކުށަކަށް ވީހިނދު، ދައުލަތުގެ ބެލުމު ގެ ދަށުގައި ބަންދެއްގައި ނުވަތަ
މަރުކަޒެއްގައި ހުރި ކުއްޖަކާމެދު އެ ކުއްޖާ ބެލެހެއްޓުމުގެ ޒިންމާއާ ޙަވާލުވެހުރި އެއް ވެސް ފަރާތަކުން އިހުމާލުގެ
އަމަލެއް ހިންގުމަކީ ކުށެއް ކަމަށް ހެދުމަށް ޓަ ކައި.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ނ) ކުއްޖާ ދައްކަންޖެހޭ ޖުރުމަނާގެ ނުވަތަ އެނޫން ވެސް ފައިސާއެއް ކުއްޖާ ގެ ފަރާތުން ނުދެއްކުމުން އޭގެ
ބަދަލެއްގެ ގޮތުގައި ކުއްޖާ ބަންދުކުރުމަށް އެއްވެސް ޙާލެއްގައި އަމުރެއް ނުކުރުން. އެއްވެސް އިރެއްގައި އެކަހަލަ
ކަމެއް ހިނގާތަ؟ (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެހެންދެއްތޯ އިހުމާލު ގެ ޢަމަލެއް އެ އިތު ރުކުރެ ވޭނީ؟ (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ކުއްޖާއަށް ނުވާނެ. އޭގެ ޢުޤޫބާތް އަންނަޖެހޭނީ ބޮޑު މީހަކަށޭ . (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ބެލެނިވެރިޔާ ނޫނީ ސަރުކާރުން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ސަރުކާ ރުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ ކުދިން. (ރ) ކުއްޖާގެ އުމު ރާ ނުގުޅޭ
މަސައްކަތެއްކުރުމަށް އަމުރު ނުކުރުން. ރަނގަޅެއް ނޫންތޯ؟ (ބ) ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ނުވަތަ ގާނޫނުން ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރީ
ބާރެއްގެ ނަހަމަބޭނުންކޮށްގެން، ނުވަތަ ނުރަނގަޅު އިޖުރަޢާތެއްގެ ދަށުން ކުއްޖާގެ މިނިވަންކަން އެއްވެސް ޙާލެއްގައި
ނުހިފެހެއްޓުން. (ޅ) އެންމެ ފަހުގެ ފިޔަވަޅެއްގެ ގޮތުން މެނުވީ ކުއްޖާ ހައްޔަރުނުކުރުން. (ކ) ކުއްޖަކު
ހައްޔަރުކުރެވުމާއެކު ލަސްނުކޮށް ޤާޟީއެއްގެ ކުރިމައްޗަށް ހާޒިރުކުރެވުމާ އަދި އެފަދަ މައްސަލަތައް އަވަހަށް އަވަސް
މައްސަލައިގެ ގޮތުގައި ކޯޓުން ބެލުން. ކީކޭތޯ؟ ނުދެވޭނެ ނޫންތޯ؟ ރަށަކުންވެއްޖެއްޔާ ކިހިނެއްތޯ ހަދާނީ. އެކި
ރަށްރަށުގައި އެކި ޑިސްޓެންސް. އިޓްސް ނޮޓް ހިއުމަންލީ ޕޮސިބަލް. މިއަށްވުރެ ވެސް އަވަސްކުރަން ބޭނުންވަނީ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) (އ) ކުއްޖާ ބަންދުކުރުން އެއީ އެނޫން އެހެން ފިޔަވަޅުތައް އެ ކުއްޖާއާމެދު އެޅުމަށްފަހު އަދި އެ
ފިޔަވަޅުތައް ނާކާމިޔާބުވުމަށްފަހު، އެޅޭ އެންމެ ފަހުގެ ފިޔަވަޅެއް ކަމުގައިވުމާއި، އެފަދަ ޙާލަތެއްގައި ވެސް ކުއްޖާ
ބަންދުކުރެވޭ މުއްދަތަކީ އެ ޙާލަތެއް ލާޒިމުކުރާ އެންމެ ކުރު މުއްދަތު ކަމުގައިވާންޖެހޭނެ. އޯކޭ ނޫންތޯ؟ (ވ) ކުއްޖާ

ހާޒިރުކުރެވޭ ނުވަތަ ހިފެހެއްޓޭ ނުވަތަ ބަންދުކުރެވޭ ކޮންމެ ތަނެއްގަ އި ކުއްޖާގެ އުމުރާއި، އުފެދުމާއި، ޖިންސާ
އެކަށީގެންވާ ގޮތަށް ކުއްޖާއާމެދު ޢަމަލުކުރަންވާނޭ. ރަނގަޅު ނޫންތޯ؟ (މ) ކުއްޖާއާމެދު އެޅޭ ކޮންމެ ފިޔަވަޅަކީ ވެސް
ކުއްޖާއާމެދު ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށުގެ ބޮޑުމިނާ އަޅާބަލާއިރު ނުބައްދަލު ފިޔަވަޅަކަށް ނުވުން. (ފ) ކުއްޖާގެ
މިނިވަންކަން ވަގުތީގޮތުން ހިފެހެއްޓޭ ޙާލަތުގައި ނުވަތަ ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކާ އެއްގޮތަށް ކުއްޖާ ބަންދުކުރެވޭ
ޙާލަތުގައި، ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ ނުވަތަ ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ބޮޑެތި މީހުންނާ އެކުގައި ބަންދުގައި
ނުބެހެއްޓުމާއި، ހުރިހާ ވަގުތެއްގައި ވެސް އެފަދަ މީ ހުންނާ މުޅިން ވަކިން ކުއްޖާ ބެހެއްޓުން. އާދެ! މިއަށް އެބައޮތް.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) 30 ގެ (ފ). 30 ގެ (ފ) އަށް ހުށަ ހަޅާ އިޞްލާޙަކީ ކުއްޖާގެ މިނިވަންކަން ވަގުތީ ގޮތުން
ހިފެހެއްޓޭ ޙާލަތުގައި ނުވަތަ ކޯޓުގެ ނިންމުމަކާ އެއްގޮތަށް ބަންދުކުރެވޭ ޙާލަތު ގައި ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ ނުވަ ތަ
ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ބޮޑެތި މީހުންނާއެކުގައި ނުބެހެއްޓުމާއި ހުރިހާ ވަގުތެ އްގައި އެފަދަ މީހުންނާ މުޅިން ވަކިން
އެ ކުއްޖާ ބެހެއްޓުމާއި ދެން މިއަންނަނީ އިޞް ލާޙު ކުރަން ބޭނުންވާ ބައި. މިގޮތުން ކުއްޖާ އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށް
ގެންދެވޭ ވަގުތުތަކާއި ކުއްޖާގެ މިނިވަންކަން ހިފެ ހެއްޓޭ ޙާލަތްތަކުގައި ކުއްޖާ ބަ ހައްޓާ މަރުކަޒުތަކަށް
ވަދެނުކުންނައިރާއި، ކެއިންބު އިމާއި، ސާފުޠާހިރުވުމާއި، ކަސްރަތުކުރުމާއި، އަރާމުކުރުމާއި، ނިދުމާއި،
ބޭސްފަރުވާކުރުމާއި، ތަޢުލީމާއި، ތަމްރީނާއި، ފަރުވާގެ ކްލާސްތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ތަންތަން ވެސް ހުންނަންވާނީ
ބޮޑެތި މީހުންނާ މުޅިން ވަކިންނެވެ. އާދެ!
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު މިތާ މި ދަ އްކަނީ ޕްރީ ޓްރަޔަލްގެ ވާހަކަ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާ މީހުންނާ އެއްކޮށްގެން
ނުވާނޭ ބުނާއިރު ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރާ ކުޑަކުދިންނާ ވެސް އެއްކޮށްގެން ނުވާނެ. ބޮޑެތި މީހުން، ކުޑަކުދިން. އެބަ ފެނޭ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެ ގޮޅި މި ހުންނަނީ ކައިރީގައި. ކޮންވިކްޓެޑް ޕްލަސް ޕްރިޓް ރަޔަލް. ދެން ހަމަ މުޢާމަލާތްކުރޭ
އެބަ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތައް ކުރާ އެހެން ކުދިންނާއެކުގައި ކުއްޖާ ބަންދުކުރެވޭ ޙާލަތުގައި ކުއްޖާއާ އެއް އުމުރުފުރައެއްގެ
ކުދިންނާއެކު އަދި ކުއްޖާއާ އެއް ޖިންސެއްގެ ކުދިންނާއެކު ބަންދުކުރުން. މިއަށް އެބައިން ކޮމެންޓެއް. މިއަށް އޮތް
ކޮމެންޓަކީ ގާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލުތައް ކުރާ އެހެން ކުދިންނާއެކު ކުއްޖާ ބަންދުކުރެވޭ ޙާލަތުގައި ވެސް ކު އްޖާގެ އުމުރާ

އެއް އުމުރުފުރައެއްގެ ކުދިންނާއި ކުއްޖާ ކޮށްފައިވާ ޢަމަލުތަކާ އެއް ބާވަތެއްގެ ޢަމަލުތައް ކޮށްފައިވާ ކުދިންނާއި،
ކުއްޖާގެ ޖިންސާ އެއް ޖިންސެއްގެ ކުދިންނާއެކު ބަންދުކުރުން . މިގޮތުން ކުދިން ކެޓަގަރައިޒްކުރުމުގައި ޑިޕާޓްމަންޓް
އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްއިން ތައްޔާރުކުރާ އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ. އެހެންވީމާ،
ރަނގަޅެއްނުން. އާދެ!
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ވެސް މިއަށް ކޮމެންޓެއް އެބައޮތް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ!
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މީގަ މި އޮތީ އެއް އުމުރުފުރައެއްގެ ގޮތުގައި ބަންދުކުރެވޭ ޙާލަތްތަކުގައި ކުދި ކުށްތަކާއި ކުއްޖާކުރި ކުށުގެ ކުޑަބޮޑު
މިނަށާއި އެއްތަނުން އަނެއް ތަނަށް، އެއްތަނެއްގައި ބަންދުކުރުމާއި ކުދިންގެ އުމުރުފުރައަށާއި މިޒާޖަށާއި ޖިންސަށާއި
އެދެން އޭތި އަޅުގަނޑުމެންގެ އެސެސްމެންޓް ރިޕޯޓް އެހެން ޖަހާފައި އިނިއްޔާ މާ ރަނގަޅު ކަންނޭނގެ އެ ރިޕޯޓަށް
ބަލާފަ ޖިސްމާނީ އަދި ނަފްސާނީ ޙާލަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެ ރިޕޯޓުގައި ހުރިހާ
އެއްޗެއް ހުންނާނެ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިމެނީތޯ؟ (ލ). (ތ) ފުލުހުންގެ ނުވަތަ ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އެހެން ފަރާތެއްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި، ނުވަތަ އެއިން
ފަރާތެއް ޢައްޔަނުކޮށްފައިވާ ފަރާތެއްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ އެއް ތަނުން އަނެއް ތަނަށް ގެންދެވޭއިރު، ކުއްޖާއާ
ޙަވާލުވެ ތިބޭ މީހުން ފިޔަވައި އެހެން ބޮޑެތި މީހުންނާ ވަކިން، އަދި ދެ ޖިންސުގެ ކުދިން ވަކިން ދަތުރުކުރެވޭނެ
ގޮތަކަށް ގެންދިއުން. ކުޑަކުދިން ކީއްވެގެންތޯ؟ މި ދެ ޖިންސު ... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އޯކޭ (ލ). (ލ) ވަގުތީގޮތުން
ވިޔަސް ނުވަތަ އެއަށްވުރެ ދާއިމީ ސިފައެއްގައި ވިޔަސް މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓިފައިވާ ކުއްޖަކަށް، މުވާޞަލާތީ

ވަޞީލަތްތަކާއި އާއިލީ ބައްދަލުވުންތައް މެދުވެރިކޮށް ގަވާއިދުން އެ ކުއްޖެއްގެ ބެލެނިވެރިންނާއި އާއިލާއާ ގުޅުން
ބޭއްވުމަށް މަގުފަހިވުން. މިއަށް އެބައޮތް ޖޭ.ޖޭ.ޔޫގެ ވެސް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ކޮމެންޓެއް. ޖޭ.ޖޭ.ޔޫގެ ކޮމެންޓް.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިތުރުކޮށްލަން ފެންނަ ކޮމެންޓެއް އިނގޭތޯ މިއީ. ކުއްޖާގެ ފުށުން މައްސަލައެއް
ފާހަގަކުރެ ވުމުން އަދަބެއްގެ ގޮތުގައި އާއިލީ ބައްދަލުވުން ނުވަތަ އާއިލީ މުވާ ސަލާތުކުރުން ކަނޑާނުލުން. ބައެއް
ފަހަރު އެގޮތަށް އެބަ ކަންތައްކުރެވޭ. ކުއްޖާގެ ފަރާތުން މައްސަލައެއް ދިމާ ވީމަ، ފެމިލީ މީޓިންގ ނުވަތަ ކަނޑާލަނީ .
އެއީ ކުދިންގެ ރައިޓެއް އަސްލު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާނ، އެއީ ޢިނާޔަތެއް ނޫން އެއީ ޙައްޤެއް.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެކަމަކު އެހެން ވެސް އެބަހަދާ. އެހެންވީމާ، އެހެން ކަނޑާނުލެވޭނެ ކަމަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިތާ ފާހަގަކޮށްލަންވީ އެހެންވީމާ، އިޞްލާޙީ ފިޔަވަޅެއްގެ ގޮތުން، އިޞްލާޙީ ފިޔަވަޅުގެ ތެރޭގައި މިގޮތަށް ކުދިންނާ
ކުދިންގެ އާއިލާއާ ބައްދަލުވުމާއި އާއިލާއާ ގުޅުމާއި އިޞްލާޙީ ގުޅުން ކެނޑުން އެއީ އިޞްލާޙީ ފިޔަވަޅެއްގެ ގޮތުގައި
ނޭޅޭނެކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމި ޝަންގެ ކޮމެންޓެއް ގޮތަށް މި އިނީ އެ ކުއްޖެއްގެ
މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓިފައިވާ ކުއްޖަކަށް މުވާސަލާތީ ވަސީލަތްތަކާއި އާއިލީ ބައްދަލުވުންތައްފަދަ އިންތިޒާމުތައް
މެދުވެރިކޮށް ގަވާއިދުން އެ ކުއްޖެއްގެ ބެލެނިވެރިންނާއި އާއިލާއާ ގުޅުން ބޭއްވުމަށް މަގުފަހިވެފައިވުން. އަދި ކުއްޖާ ގެ
އާއިލާއާ ބައްދަލުކުރުމުގެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެއްސުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދެއް މި ގާނޫނު ފާސްކުރާތާ 6
މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްއިން އެކުލަވާލައި ޢަމަލުކުރަން ފެށުން. އޭރު ވަކި
އުސޫލެއް އެހެންނޫނިއްޔާ ނޯންނާނެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އޯކޭ. 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ގ) އަށް މި ދަނީ އިނގޭތޯ.
(ގ) ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އެއްވެސް ބާރެއް ލިބިގެންވާ؛ މި 30 ވަނަ މާއްދާ ނިމުނީމަ ނިމުނީ. ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ
އެއްވެސް ބާރެއް ލިބިގެންވާ. ކީކޭތޯ؟ 4 ޖެހީމަ ވަގުތު އިތުރުކޮށްލީ. އެއީ 30 ވަނަ މާއްދާ ނިމެންދެން. (ގ) ގާނޫނު
ތަންފީޛުކުރާ އެއްވެސް ބާރެއް ލިބިގެންވާ ފަރާތަކުން ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ކުއްޖާއާމެދު ފިޔަވަޅެއް

އެޅުމުގެ ކޮންމެ މަރުޙަލާއެއްގަ އިމެ ކުއްޖާއަށް ގާނޫނީ ލަ ފަޔާއި އިރުޝާދު ދީ، ކުއްޖާގެ ގާނޫނީ ޙައްޤުތައް
ރައްކާތެރިކޮށް ދިފާޢުކޮށްދީ ނަގަހައްޓާ ކުއްޖާގެ ޙައްޤުތަކާއި ވަކާލާތުކޮށް ކުއްޖާ ތަމްޞީލުކުރުމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ
ޚަރަދުގައި ގާނޫނީ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބުމާއި ކުއްޖާއަށް އެފަދަ އެހީ ހަމަޖެއްސެން ނެތް ޙާލަތެއްގައި
ލަސްނުކޮށް ކުއްޖާއަށް އެފަދަ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން. މި މާއްދާއަށް އެބައޮތް ކޮމެންޓެއް ދެއްތޯ؟ ޖުވެނައިލް
ޖަސްޓިސްގެ ކޮމެންޓަކާއި ހިއުމަން ރައިޓްސްގެ ކޮމެންޓަކާ. ޖޭ.ޖޭ.ޔޫގެ ކޮމެންޓް.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިތާގައި ސްޕެސިފިކް ވާންޖެހޭ ކޮން ބައެއްތޯ މިކަންތައް ކޮށްދޭނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާނީ ޖުވެނައިލް ކޯޓު
އަދި އަޅުގަނޑުމެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޗް.އާރު.ސީ.އެމްގެ ކޮމެންޓަކީ އެ ކުއްޖެއްގެ މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓިފައިވާ ކުއްޖަކަށް މުވާސަލާތީ ވަސީލަތްތަކާއި
އާއިލީ ބައްދަލުވުން... މިއީ ކޮން ކޮމެންޓެއްތޯ މިހާ ރު މި ކިޔެނީ؟ ނުބައި ކޮމެންޓެއް. ސޮ ރީ. އާދެ! މި މާއްދާގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ކުއްޖާއަށް ގާނޫނީ ލަފަ އާއި އިރުޝާދުދީ ކުއްޖާ ތަންސީލުކުރުމަށް ޓަކައި ދައުލަތުގެ
ޚަރަދުގައި ގާނޫނީ ވަކީލުގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމަށް ބޭނުންވާ އިންތިޒާމްތައް ހަމަޖެއްސުމުގައި ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް އާއި ބަންޑާރަ ނައިބުގެ އޮފީހުން އަދާކުރަންޖެހޭ ދައުރު ވަކިން ބަޔާންކުރަންވާނޭ. އެހެންވީމާ،
މި ބޭފުޅުން މި ހުށަހަޅަނީ އޭ.ޖީ. އައި ތިންކް އިޓް މޭކް ސެންސް. ޔާ. އެހެންވީމާ، އޭ.ޖީ އާއި ޖޭ.ޖޭ.ޔޫ. ޔާ. އޯކޭ.
އެހެންވީމާ، (ލ) ނިމުނީ. (ޏ). (ގ) ވެސް ނިމުނީ. ގާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އެއްވެސް ފަރާތަކުން ކުއްޖާގެ މައްޗަށް
ފިޔަވަޅެއް އެޅުމުގެ ކޮންމެ މަރުޙަލާއެއްގައިމެ، ކުއްޖާގެ ބެލެނިވެރިޔާގެ ނުވަތަ ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތް ކޮށްދޭނެ
ފަރާތެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބިދިނުން. އޯކޭ ނޫންތޯ. މިއަކަށް ނެތް ކޮމެންޓެއް ވެސް. ތި ބޭފުޅުން، މިހާރު އެއްކަލަ
އަނެއް ބައި އިޞްލާޙުކުރީމަ ވެސް. ހިމާޔަތް މުޅިން ޙަ ވާލުކުރީ ހޯމް މިނިސްޓަރަށް. އޯކޭ. (ސ) ކުއްޖާއާ ގުޅޭ
ކަންކަން ނިންމުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސް ލަޙަތައް އިސްކަންދިނުން. ބެސްޓް އޮފް ދަ ޗައިލްޑް. (ޑ) ކުއްޖާއާމެދު ގޮތެއް
ނިންމުމުގައި ހަމައެކަނި ކުށުގެ ބާވަތަށާއި ބުރަދަނަށް ނުބަލާ ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ، ފިކުރީ، ޖިސްމާނީ، އާއިލީ،
އިޖުތިމާޢީ ޙާލަތަށާއި، މުޖުތަމަޢުގެ ބޭނުންތަކަށް ވެސް ރިޢާޔަތްކުރުން. (ޑ) އަށް އެބައޮތް ކޮމެންޓެއް. ޖޭ.ޖޭ.ޔޫ
ކޮމެންޓެއް.
ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ޑިރެކްޓަރ ފާޠިމަތު ރޫނާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަނިޔާ ލިބޭ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ވެސް ހިމަނަން.

ރިޔާސަތުން ވަހަކަދެއްކެވުން:
އެއީ ކުރިއެކޭ އެއްގޮތަށް. އާދެ! އޯކޭ. (ޒ) ކުއްޖާގެ މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓި އްޖެނަމަ އެ މިނިވަންކަން
ހިފެހެއްޓިފައިވަނީ ގާނޫނާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން ކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ކަނޑައެޅުމަށް ޓަކައި ލަސްނުކޮށް
ފަނޑިޔާރެއްގެ ކުރިމައްޗަށް ހާޒިރުކުރުމު ގެ ފުރުޞަތާއި ވަސީލަތްތައް ދައުލަތުން ފޯރުކޮށްދިނުން. ރަނގަޅު ނޫންތޯ.
(ޓ) އަށް އެބައޮތް ކޮމެންޓެއް. ޖޭ.ޖޭ.ޔޫ. (ޒ) ދޯ މި އުޅެނީ. (ޓ). ނޫން، ނޫން، ނޫން. އަދި (ޓ) އަޅުގަނ ޑު
ނުކިޔަން. (ޒ) އޯކޭ ދެއްތޯ. އޯކޭ. (ޓ) ފަރުވާތެރި ކަމާއިއެކު ބެލުމަށްފަހު ގާނޫނު ހުއްދަކު ރާ ޙާ ލަތްތަކުގައި މެނުވީ
ކުއްޖާގެ ޒާތީ މިނިވަންކަމަށް ހުރަސްއެޅޭނޭ ކަމެއް ނުކުރުމާއި، އެ ޙާ ލަތުގައި ވެސް އެކަން ކުރެވޭނީ ބޭނުންވާ އެންމެ
ކުޑަމިނަށް ކަމަށް. ޖޭ.ޖޭ.ޔޫ ކޮމެންޓް. ޒާތީ މިނިވަންކަން ސާ ފު ނުވަނީ ދެއްތޯ. ޒާތީ މިނިވަންކަން ޒާތީ މަޢުލޫމާތު
ދެއްތޯ، ޒާތީ މިނިވަންކަން. ޒާތީ މަޢުލޫމާތު ކުރިން ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ކޮލިފައިކުރިން. ޒާތީ މިނިވަންކަން
ކޯއްޗަކަށްބާ އެ ރިފަރކުރަނީ؟ ޕާރސަނަލް، ކުއްޖާއާމެދު ކުށެއްގެ ތުހުމަތުކު ރެވޭ ހިސާބުން ފެށިގެން ކުޑަކުއްޖެއްގެ
ޢަދުލުގެ ނިޒާމްގެ އެންމެހަ އި މަރުޙަލާއެއް ކަނޑައްތުކޮށް މުޖުތަމަޢުއަށް ހެޔޮގޮތުގައި ކުއްޖާ އެނބުރި ރުޖޫޢަވުމާއި
ހަމައަށް ވެސް އަދި އެއަށްފަހުގައި ވެސް ކުއްޖާގެ މަޢުލޫމާތު ޢާއްމު ނުކުރުން. (ޔ) އަށް އެބައޮތް ދެއްތޯ
ކޮމެންޓެއް. އޯކޭ. އެހެންވީމާ، ދެން... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މި މާއްދާގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިންމާލެވޭނެ. އާދެ!
ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރަ ރ ޒަޢީމާ ނަޝީދު އަބޫބަކުރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރަށް ދެ އަކުރެއް އިނގޭތޯ އިތުރު ކުރަން އަޅުގަނޑުމެން އެބައޮތް ކޮމެންޓެއް. ބަންދުގައި ތިއްބެވި އަންހެން
ކުދިންނާއި އެ ކުދިންގެ އަމިއްލަ ބޭނުންތަކާއި މައްސަލަތަކާ ގުޅޭގޮތުން ޚާއްޞަ އެ ހީތެރިކަމާއި ރައްކާތެރިކަމާއި އެ
ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ޚާއްޞަ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކާއި ވަޞީލަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުން. އެއީ އެއް އަކުރެއް ގެ ގޮތުގައި .
(ޕ) ގެ ގޮތުގައި. އަންހެން ކުދިންނަށް ދޭންޖެހޭ ޚާއްޞަ ރައްކާތެރިކަމެއް ހުންނަން އެބަޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެކަމަ ށް
ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ ވާހަކަ އެ ބުނީ. އެހެންވެ އިނގޭތޯ. ދެން (ޖ) ގެ ގޮތުގައި ބަންދުގައި ތިބޭ ކުދިންގެ ތެރެއިން
އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހުންނަ ކުދިންނަށް ޚާއްޞަ އެހީތެރިކަމާއި ރައްކާތެރިކަމާއި އެ ކުދިންނަށް
ބޭނުންވާ ޚާއްޞަ ޞިއްޙީ ޚިދުމަތްތަކާއި ފަރުވާ އާއި ވަޞީލަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުން. އެހެން. އަދި އެބައިން އިތުރު
އެކެއް. ތި ބޭފުޅުން...
ރިޔާސަތުން ވާ ހަކަދެއްކެވުން:

(ޕ) ހަމަ (ޖ) ގެ ގޮތުގައި އަންހެން ކުދިންގެ ޚާއްޞަ ޙާ ލަތަށް ރިޢާޔަތްކުރާށާއި (ޖ) ގައި ނުކުޅެދުންތެރިކަން
ހުންނަ ކުދިން ޚާއްޞަ ޙާލަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ނަފްސާނީ ޙާލަތަށް ބަލާފައި، މެންޓަލް.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އަސްލު (ޖ) ގައި އަންނަންވީ އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނަން ފެންނަނީ އެ ކު އްޖެއްގެ ނަފްސާނީ
ޙާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ނަފްސާނީ ބައްޔެއް ހުރި ކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ނު ވަތަ އެފަދަ މަޢުލޫމާތެއް ލިބިފައިވާ ކޮންމެ
ކުއްޖެއްގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސައިންމެންޓެއްގެ މަޢުލޫމާތު. މިހާރު އެންމެ... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ރެކޯޑަށް އިނގޭތޯ.
ރެކޯޑަށް (ޗ) އަޅުގަނޑު ދަންނަވައި ލާނަން. (ޗ) އިތުރު ނުކުތާއެއްގެ ގޮތުގައި ލައްވަ އިދެއްވަންވީ ނަފްސާނީ ކުއްޖަކު
މި ނިޒާމަށް ކުއްޖަކު އައިޑެންޓިފައި ވާ ހިސާބުން ފަށައިގެން އެ ކުއްޖެއްގެ ނަފްސާނީ ދުޅަހެޔޮކަން އެސެސްކުރެވި ،
އެސެސްމެންޓް ހެދި އަދި ނަފްސަނީ ބަލިތަކުން، ބައްޔަ ކަށް ފަރުވާ ކުރާ ކުއްޖެއްނަމަ ނުވަތަ އެފަދަ މަޢުލޫމާތެއް
ލިބިފައިވާ ކު އްޖެއްނަމަ އެ ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ ޙާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ ކުއްޖާގެ ފަރުވާ އާއި ރިހެބިލިޓޭޝަން
ބައްޓަންކުރަންވާނީ އެ ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ ޙާލަތުގެ ރިޕޯޓްގެ މައްޗަށެވެ.
____